

PVDA

CONGRES VOORSTELLEN

VOOR HET CONGRES VAN
ZATERDAG 27 APRIL 2013
TE LEEUWARDEN

INHOUDSOPGAVE

Aanbiedingsbrief	5
Van het presidium: een dynamisch PvdA Congres	7
Voorstel voor een besluit over het antwoord op de motie kandidaatstelling	9
Voorstel voor een besluit over aangelegenheden rondom kandidaatstelling	14
Tussen Leden en leider – congresvoorstellen voor ledendemocratie	17
Over wat van Waarde is	23



Amsterdam, 15 februari 2013

Beste partijgenoot,

Hierbij bied ik je met veel genoegen de congresstukken aan voor ons congres op 27 april te Leeuwarden. Ik ben erg blij dat we dit jaar te gast kunnen zijn bij één van onze afdelingen die zich opmaakt voor herindelingsverkiezingen in november van dit jaar.

In deze bundel congresstukken vind je drie amendeerbare voorstellen: de resolutie Kandidaatstelling, het voorstel "Tussen leden en leiders" over ledendemocratie en de Van Waarde-resolutie, het politieke sluitstuk van het Van Waarde-traject van de Wiardi Beckmanstichting. Stuk voor stuk voorstellen die het mijns inziens in zich hebben om onze partij te versterken. Ik ben benieuwd naar jullie opvattingen!

Op 27 april kiezen we ook een nieuwe PES-delegatie, een nieuw presidium en een nieuwe beroepscommissie.

De afdelingen hebben tot en met dinsdag 19 maart 10.00 uur de mogelijkheid om amendementen in te dienen. Dit kan via de 'amendeertool', te vinden op mijn.pvda.nl. Hier is ook een handleiding te vinden voor het amenderen via deze 'amendeertool'. Ik zou je willen aanraden niet tot het laatste moment te wachten met het indienen van de amendementen, maar er voor de zekerheid op tijd mee te beginnen.

De beschrijvingsbrief, met daarin de ingediende amendementen en preadviezen op de bijgaande congresvoorstellen kan je uiterlijk 6 april verwachten.

Namens het Partijbestuur wens ik iedereen een goede voorbereiding en een mooi en bewogen congres toe in het prachtige Friesland.

Met vriendelijke groet,

Hans Spekman
Voorzitter Partij van de Arbeid

VAN HET PRESIDIUM

EEN DYNAMISCH PVDA CONGRES

Het Presidium wil een bijdrage leveren aan het creëren van een dynamisch Congres in Leeuwarden. Hoewel uit enquêtes blijkt dat de waardering van de meeste Congresgangers vrij hoog is voor het Congres, krijgen wij regelmatig vragen over de plenaire bespreking van amendementen en moties bij een bepaald agendapunt. Vele tientallen Partijgenoten zijn daarbij namelijk veelal kort aan het woord over uiteenlopende invalshoeken. Hierbij valt op dat er enerzijds vaak herhalingen zijn en anderzijds geen echt debat ontstaat. Details krijgen verder evenveel 'spreekruimte' als de hoofdlijnen en de politieke geschilpunten. Dit is tijdrovend en soms langdradig en gehaast tegelijk, terwijl voor echt debat geen ruimte is.

Het presidium wil nadenken over nieuwe vormen van discussie voeren en deze ten uitvoer brengen. Op die manier kan het debat op de Politieke Ledenraad en het Congres verlevendigd worden'. Bij het komende Congres willen we qua vergadertechniek enkele andere debatvormen introduceren. Op basis van de ingediende amendementen en moties gaan wij bij een agendapunt de onderwerpen selecteren, die het meest leven in de afdelingen. Tot deze hoofdlijnen beperken we het debat. We laten dan een beperkt aantal voor- en tegenstanders met elkaar in discussie gaan. Daarbij kunnen Kamerleden, bewindspersonen, bestuursleden of andere benoemde partijgenoten worden betrokken. In elk geval komt een beperkt aantal afgevaardigden aan het woord die de verschillende standpunten goed kunnen verwoorden.

Uiteraard kan wel over alle amendementen en moties worden gestemd.

Het Rapport van de Commissie Noten en het hierop geïnspireerde voorstel van het Partijbestuur komen aan de orde bij het Congres. Op basis hiervan kan het Congres besluiten nemen over de partijdemocratie. Het Presidium wil hierop uiteraard niet vooruitlopen, maar constateert wel dat verbeteringen wenselijk zijn voor wat betreft de functie en rol die Congres, Politieke Ledenraad en Verenigingsraad hebben in de partijdemocratie.

Namens het Presidium,
Marnix Norder

VOORSTEL VOOR EEN BESLUIT OVER HET ANTWOORD OP DE MOTIE KANDIDAATSTELLING

Zichtbaar, herkenbaar en benaderbaar

(niet amendeerbaar)

Verkiezingen zijn het moment waarop de kiezer het voor het zeggen heeft. Welke partij en wie van de beschikbare kandidaten verdient het vertrouwen? Het winnen van vertrouwen vraagt om inzet. Dit is geen korte verleidingsdans maar komt tot stand na een langdurige inspanning om contact te maken en aandacht te besteden aan het behouden ervan. Het winnen van vertrouwen alleen is niet genoeg. De Partij van de Arbeid moet een relatie aangaan. En dat werkt net als in het echte leven. Je verklaart iemand pas de liefde als je een goed beeld hebt van iemand, als je iets van jezelf herkent in de ander, je de ander beoordeelt als transparant en eerlijk en als je iemand jouw zorgen en de zaken die je belangrijk vindt in het leven toevertrouwt.

Om dit te bereiken, investeren we in onze zichtbaarheid, in onze benaderbaarheid en in onze herkenbaarheid. Dat is waar het om draait. Dit vraagt om het maken van keuzes en dit vraagt om het deels anders indelen van het werk.

Onze politici bepalen voor een belangrijk deel het beeld dat de kiezer heeft van de PvdA. Het werk in de politieke arena is essentieel. Zonder politieke lijn zijn we machteloos. Maar we moeten ons ook beseffen dat dit ook een deel van het werk is. Onze politici zijn allereerst volksvertegenwoordigers. Dat betekent dat zij dag in dag uit op hun portefeuille en in de buurt actief contact zoeken met de kiezer en de achterban om ideeën te genereren en te toetsen en ervaringen op te doen. Dat zij ten overstaan van iedereen die zich afvraagt wat er in de politiek gaande is persoonlijk en publiekelijk tekst en uitleg geven. Dat de mensen op de werkvloer en in de bestuurskamer weten wie er namens de PvdA het woord voert over een onderwerp en wie je kunt benaderen voor regionale, lokale of buurtspecifieke vraagstukken. De politiek kan niet elk individu tegemoet komen in zijn of haar wensen. We laten er hoe dan ook geen twijfel over bestaan dat de zorgen en wensen gehoord worden, doorklinken in het debat, dat de PvdA de partij is die weet wat er in de samenleving speelt en dit aan de orde brengt in de politieke arena. Dit maakt onze politici en de PvdA sterker en geloofwaardiger. We moeten dus naar buiten. Daar zijn waar het gebeurt. Dit verwachten we van onze politici.

Inleiding tot het antwoord op de motie kandidaatstelling *(niet amendeerbaar)*

Op het congres in Groningen in 2011 werd de motie kandidaatstelling met een meerderheid aan stemmen aangenomen. Hiermee gaf u het partijbestuur de opdracht om, zoals het dictum van de motie luidt, *‘in overleg te treden met de afdelingen en gewesten om te komen tot voorstellen die evenwicht brengen tussen centrale regie en decentrale invloed’*.

Allereerst ontvangt u een verantwoording van het proces met daarin de stappen die het partijbestuur met de gewesten en de afdelingen heeft ondernomen om tot de voorstellen te komen.

In 2011 heeft het partijbestuur, tijdens een consultatieronde in alle twaalf provincies bijeenkomsten belegd om te spreken met ongeveer 200 verschillende partijgenoten in de afdelingen en de gewesten over de vragen welke ervaringen en adviezen onze partijgenoten hebben en welke oplossingsrichtingen onze partijgenoten voor ogen hebben. De zomer van 2011 is benut om de opbrengst van de twaalf bijeenkomsten te analyseren. In het najaar van 2011 zijn tijdens vier windstrokenbijeenkomsten scenario's doorgenomen die wijzigingen omschreven in het proces en in de structuur van

hoe de partij tot een kandidatenlijst komt. Op het congres in januari 2012 is tijdens het wandelgangenprogramma verder gediscussieerd over de gedeelde opvattingen en de voorstellen die breed gedragen zijn in de partij. Niet veel later (april 2012) had het partijbestuur het voorgenomen antwoord op de motie kandidaatstelling geformuleerd. Juist op dat moment viel het kabinet en startte de noodprocedure voor de kandidaatstelling. Het partijbestuur zag deze ontwikkeling als kans om de voorstellen in het voorgenomen antwoord als 'pilot' mee te laten draaien in de kandidaatstellingsprocedure. Intensieve samenwerking tussen de adviescommissie, de gewesten en de afdelingen was het resultaat. Na de kandidaatstellingsprocedure zijn de gewesten en afdelingen bevroegd over hun ervaringen met de 'pilot-aanpassingen' en zijn de voorstellen op basis van de ontvangen adviezen verder bijgesteld.

Sinds het begin van het traject is de voortgang meermaals aan de orde geweest tijdens vergaderingen van de Verenigingsraad en het informeel overleg van gewestelijk voorzitters.

De reglementencommissie is om advies gevraagd aangaande het al dan niet aanpassen van de statuten en reglementen. De reglementencommissie heeft aangegeven dat het voorgenomen antwoord voor het overgrote gedeelte niet in strijd is met de huidige statuten en reglementen van de partij. Ofwel gaat het om kwesties die in het verlengde liggen van wat er al geregeld is, of het gaat om uitvoeringskwesties die thuishoren in een profielschets of de wijze waarop het partijbestuur procedures inricht. In een enkel geval leidt een voorgestelde wijziging wel tot het aanpassen van de statuten. Indien een onderdeel leidt tot een wijziging van de statuten wordt dit aangegeven bij het betreffende onderdeel.

Het voorgestelde antwoord op de motie Kandidaatstelling brengt wijzigingen aan op de meest elementaire plekken en momenten van de kandidaatstelling: in de samenstelling van de commissie, bij het aandragen van kandidaten met wie de commissie spreekt, aan de eisen die worden gesteld aan kandidaten, bij het inwinnen van informatie over kandidaten, in de herkenbaarheid van kandidaten binnen de verkiesbare plaatsen en op de lijst als geheel en over de uitvoering van het 'Regio'kamerlidmaatschap door de zittende Kamerleden.

Dit zorgt voor het zorgvuldig omgaan met de kwaliteiten, de wensen en de ambities van onze partijgenoten. Dit leidt tot een gevarieerde commissie die wordt bediend met professionele voorselectie van het beschikbaar potentieel en zich zal voeden door partijgenoten die ervaringen hebben met kandidaten en kennis hebben van de steun en de resultaten die iemand in het verleden heeft weten te behalen. Dit leidt tot een kandidatenlijst met grote herkenbaarheid bij de kiezers. Kortom, deze voorstellen resulteren in een proces dat we met elkaar en met vertrouwen tegemoet kunnen gaan. Het voorgestelde antwoord is niet in 'marmer gebeiteld'. Het vraagt om een verdere inkleuring, onderling vertrouwen en samenwerking, om commitment en de bereidheid om zonodig wijzigingen aan te brengen mocht in de loop van de tijd blijken dat zaken anders en (nog) beter ingericht kunnen worden.

Het voorgestelde antwoord is geschreven naar het model zoals de kandidatenlijst voor de Tweede Kamer (2012) tot stand kwam. De uitwerking is niet één op één toepasbaar voor de EP en de EK. De kandidaatstelling (als proces) en de kandidatenlijst voor de Eerste Kamer en de Europees Parlement zijn immers verschillend (ook van elkaar) in omvang en in dynamiek. Hetgeen voorligt is daarmee het uitgangspunt van het partijbestuur, aan de hand waarvan zij ook de kandidaatstellingen voor de Eerste Kamer en het Europees Parlement zal inrichten.

De voorstellen die wij u voorleggen zijn tot stand gekomen na uitgebreid overleg, zijn 'getest' tijdens een ronde van kandidaatstelling en zijn waar nodig bijgeschaafd op basis van de ervaringen. Daarmee is de tijd rijp om terug te keren naar het congres. Het partijbestuur is ervan overtuigd dat het voorgestelde antwoord op de motie Kandidaatstelling antwoord geeft op de vraag om meer evenwicht tussen centrale regie en decentrale invloed in de totstandkoming van de kandidatenlijst. Het antwoord bestaat uit zeven onderdelen.

We slaan de handen ineen met de gewesten en de afdelingen met een gezamenlijk doel: samen zorgen we ervoor dat de Partij van de Arbeid de beste mensen levert voor de beschikbare posities.

Het voorgestelde antwoord op de motie kandidaatstelling bestaat uit de volgende onderdelen:

(amendeerbaar)

1. Het partijbestuur hecht veel waarde aan diversiteit in de verschillende gremia binnen of namens de partij. De regionale spreiding is hier een belangrijk onderdeel van.
Het partijbestuur vraagt het congres in te stemmen met het voorstel om de adviescommissie onder meer te laten bestaan uit partijgenoten afkomstig uit alle provincies.

Dit houdt in dat:

- de adviescommissie kandidaatstelling bestaat uit partijgenoten met een inhoudelijk en een regionaal profiel. Met een inhoudelijk profiel wordt bedoeld op kennis over bepaalde beleidsterreinen, culturele achtergrond of professionele achtergrond.

Voorwaarden aan de regionaal samengestelde adviescommissie, het commissielid:

- dient te beschikken over een groot regionaal netwerk
- ervaring heeft met het inschatten en beoordelen van mensen
- ruim voldoende tijd heeft om te investeren in de zoektocht, in het voeren van gesprekken en het bijeenkomen met de landelijke commissie
- heeft een sterke band (dan wel dient deze te ontwikkelen) met de provinciale scouting en werving.

Het partijbestuur wil de adviescommissie kandidaatstelling op de volgende wijze samenstellen:

- het partijbestuur treedt in overleg met de gewestelijk voorzitters om te inventariseren welke partijgenoten in de betreffende provincie geschikt zijn om deel te nemen aan de commissie. Op basis van deze gesprekken beslist het partijbestuur wie het meest geschikt zijn om zitting te nemen in de adviescommissie.
- Het partijbestuur zal uiterlijk eind 2013 de voorzitter van de adviescommissie benoemen. Uiterlijk eind 2014 is de gehele adviescommissie samengesteld.

2. Het partijbestuur slaat in de zoektocht naar talent de handen ineen met de gewesten en de afdelingen. Dit leidt tot een intensieve samenwerking en een gedeelde verantwoordelijkheid.
Het partijbestuur vraagt het congres in te stemmen met het voorstel om de gewesten de mogelijkheid te geven om aanbevelingen te doen voor kandidaten.

Voor de uitwerking van dit voorstel, stelt het partijbestuur de volgende voorwaarden voor:

- Het gewest kan voor maximaal drie personen een aanbeveling geven
- Een persoon die in het bezit is van een aanbeveling is verzekerd van een gesprek met de adviescommissie kandidaatstelling
- Het gewestelijk bestuur is verantwoordelijk om dit traject in gang te zetten en ervoor te zorgen dat het advies wordt afgegeven. Zij voert de werkzaamheden die gepaard gaan met de werving, scouting, selectie, gespreksvoering en aanbeveling zelf uit of roept hiervoor een commissie in het leven.
- Er wordt gewerkt volgens een regionaal werving- en selectieplan waarbij ook de afdelingen betrokken worden bij het opstellen, het vaststellen, de uitvoering en de verantwoording. Het werving- en selectieplan wordt door de gewestelijke vergadering goedgekeurd. Het partijbestuur levert het raamwerk/kader waaraan de werving- en selectieplannen moeten voldoen.
- De PB-leden met de portefeuille kandidaatstelling onderhouden in de aanloop naar en na afloop van de kandidaatstelling contact met de gewesten over de vraag naar kandidaten, de voortgang en de uitvoering van het werving- en scoutingsplan. Indien de gestelde voorwaarden en afspraken naar de mening van het partijbestuur in onvoldoende mate worden nageleefd kan het partijbestuur interveniëren.
- De partij zoekt volksvertegenwoordigers van allerlei komaf en pluimage. Om een goed Kamerlid te zijn hoeft je geen universitaire titel te hebben. De gewesten worden verzocht om bij het zoeken en aandragen van kandidaten specifiek rekening te houden met een

variatie in opleidingsachtergrond, maar natuurlijk ook, zoals in de reglementen van de partij staat verwoord, te streven naar een gelijke vertegenwoordiging qua sekse en naar een evenwichtige spreiding qua leeftijd, regio en diversiteit.

3. Het partijbestuur vindt het van belang dat kandidaten beschikken over regionale binding, regionale betrokkenheid en electorale kracht.

Het partijbestuur vraagt het congres om in te stemmen met het voorstel om de regionale binding, regionale betrokkenheid en de electorale kracht op te nemen in de profielschets, in de opdracht aan de adviescommissie en op de kandidatenlijst'

Voor de uitwerking van dit voorstel stelt het partijbestuur de volgende voorwaarden voor:

- Regionale binding en regionale betrokkenheid zijn niet hetzelfde. Binding = gevoelsmatig, door werk, familie, woon- of geboorteplaats. Betrokkenheid = emotioneel, deel uitmaken van, participatie.
- Het partijbestuur geeft opdracht aan de adviescommissie kandidaatstelling om van alle kandidaten de electorale kracht in beeld te krijgen. De adviescommissie dient in haar voorstel de electorale kracht van kandidaten aantoonbaar te maken. Dit geldt zowel voor de totale lijst als voor de individuele kandidaat. (Let wel, het behalen van het aantal voorkeursstemmen zal nooit als eenzijdig argument worden gehanteerd waarom iemand wel of niet wordt geplaatst op een kandidatenlijst).
- Voor kandidaten met minder of geringe electorale kracht, regionale binding en regionale betrokkenheid zal de adviescommissie argumenten moeten hebben.

4. Het partijbestuur vindt het belangrijk dat ervaringen met kandidaten worden opgevraagd.

Het partijbestuur vraagt het congres in te stemmen met het voorstel om de adviescommissie de mogelijkheid te geven om inlichtingen in te winnen en referenties op te vragen.

Voor de uitwerking van dit voorstel, stelt het partijbestuur de volgende voorwaarden voor:

- Het partijbestuur geeft de adviescommissieopdracht de mogelijkheid om meer gebruik te maken van de ervaringen met kandidaten, navraag te doen over het functioneren van de kandidaat en zich te laten informeren over de mate waarin de kiezer het vertrouwen in iemand heeft uitgesproken.
- De adviescommissie is in de gelegenheid om inlichtingen in te winnen bij leden van de partij ten aanzien van het optreden van een betreffende kandidaat binnen of namens de partij. De adviescommissie heeft ook de mogelijkheid om referenties in te winnen over kandidaten in functies buiten de partij.
- In de gevallen dat het gaat om het inwinnen van referenties over een kandidaat over het optreden van een kandidaat in functies buiten de partij, draagt de kandidaat de referenties zelf aan en wordt in de gelegenheid gesteld om de referenten te informeren dat met hen contact kan worden opgenomen.

5. Het partijbestuur hecht veel waarde aan regionale spreiding op de kandidatenlijst.

Het partijbestuur vraagt het congres om in te stemmen met het voorstel dat het partijbestuur de regionale spreiding van de verkiesbaar geachte plaatsen op de conceptlijst zal realiseren.

Dit betekent dat:

- alle provincies worden vertegenwoordigd door ten minste één kandidaat bij de verkiesbaar geachte plaatsen op de conceptkandidatenlijst

Voorwaarde is:

- een inspanningsverplichting vanuit de gehele partij om de kwalitatief geschikte kandidaten te vinden

6. Het partijbestuur wil de herkenbaarheid en benaderbaarheid van de kandidatenlijst nog verder vergroten, door over de gehele lijst de ruimte te geven aan kandidaten met een regionaal herkenbaar profiel.

Het partijbestuur vraagt het congres om in te stemmen met het voorstel om per kieskring de laatste vijf plaatsen op de kandidatenlijst te reserveren voor regionaal herkenbare kandidaten

Voor de uitwerking van dit voorstel, stelt het partijbestuur de volgende voorwaarden voor:

- van kandidaten die vanwege de regionale herkenbaarheid op de laatste vijf plaatsen van de kandidatenlijst worden geplaatst, wordt verwacht dat zij bereid zijn een actieve en zichtbare rol in de campagne in te nemen.
 - het partijbestuur zal, in samenwerking met de gewesten, actief op zoek gaan naar regionaal herkenbare kandidaten voor de laatste vijf plaatsen van de kandidatenlijst.
 - het congres stelt de kandidatenlijst (en ook de vijf verschillende kandidaten per kieskring) vast.
 - de wens van sommige kandidaten die op grond van regionale herkenbaarheid onderaan de lijst geplaatst worden om niet een zetel te hoeven innemen als ze met voorkeursstemmen verkozen blijken te zijn, zal worden gerespecteerd.
7. Het partijbestuur vindt het van belang dat Kamerleden zich laten voeden door (ervarings)deskundigen en de achterban.

Het partijbestuur vraagt het congres om in te stemmen met het voorstel dat het partijbestuur zich sterk maakt voor de zichtbaarheid, herkenbaarheid en benaderbaarheid van Kamerleden in de regio (het zgn. Regiokamerlidmaatschap).

Het doel van het Regiokamerlidmaatschap is om:

- de afstand tussen Den Haag, de regio en de afdelingen te verkleinen, zowel naar de kiezer als naar de achterban. Het Kamerlid is 'makelaar' tussen de lokale, regionale en landelijke belangen, geeft uitleg over de besluiten en de dilemma's, legt werkbezoeken af en voert campagne in de regio en in de afdelingen.

Voor de uitwerking van dit voorstel, stelt het partijbestuur de volgende voorwaarden voor:

- het partijbestuur vraagt de gewesten om, in afstemming met de (grote) afdelingen, in overleg te gaan met het Kamerlid en afspraken te maken over zijn/haar inzet in de regio.
- het gewestelijk bestuur informeert de gewestelijke vergadering over de gemaakte afspraken.
- de gewesten worden voorafgaand aan de functioneringsgesprekken en eindgesprekken in de gelegenheid gesteld om hun mening te uiten over de uitvoering van de gemaakte afspraken.
- De gewesten baseren hun mening mede op basis van de input die zij heeft ontvangen van de afdelingen.
- Het partijbestuur laat de mate van uitvoering en de waardering van het Regiokamerlidmaatschap van invloed zijn op het plaatsen van kandidaten op de conceptkandidatenlijst

Tot slot

Enkele van de voorstellen leiden tot aanpassingen van de statuten en reglementen. Het partijbestuur vraagt het congres om in te stemmen met het voorstel om, naar aanleiding van het vastgestelde antwoord op de motie Kandidaatstelling, de statuten en reglementen daar waar noodzakelijk te wijzigen.

In elk geval één onderdeel van het voorgenomen antwoord op de motie Kandidaatstelling leidt in de huidige constellatie tot een wijziging van de statuten en reglementen. De reglementencommissie heeft in haar advies aangegeven, dat het kunnen inwinnen van inlichtingen en het kunnen opvragen van referenties niet staat beschreven in de statuten en reglementen. Indien het congres instemt met dit voorstel dan zal dit leiden tot een aanpassing van de statuten en reglementen. Het partijbestuur zal bij instemming deze wijziging ook doorvoeren in de deel 9 (Eerste Kamer) en deel 10 (Europees Parlement).

VOORSTEL VOOR EEN BESLUIT OVER AANGELEGENHEDEN RONDOM KANDIDAATSTELLING

INLEIDING

Het partijbestuur heeft tijdens de pb-vergadering van 17 december 2012 uitvoerig teruggeblikt op de kandidaatstellingsprocedure voor de Tweede Kamer van eerder dat jaar. Het voorgestelde antwoord op de motie Kandidaatstelling is één uitvloeisel van deze bespreking. Daarbij wil het partijbestuur tijdens het congres een drietal onderwerpen aan de orde brengen waarover het partijbestuur u informeert, het standpunt van het partijbestuur hierover bekend maakt en waar het partijbestuur uw instemming voor vraagt.

DUBBELFUNCTIES IN DE PARTIJ

Het partijbestuur wordt veelvuldig geconfronteerd met de vraag hoe om te gaan met combinaties van functies in of namens de partij. Het partijbestuur constateert dat er geen volledig dekkend beleid is hoe wij als partij omgaan met combinaties van functies in of namens de partij: welke functies zijn met elkaar te verenigen of worden zelfs aangemoedigd om te combineren, welke functiecombinaties worden afgeraden of zijn binnen onze partij onverenigbaar en welke combinaties zijn juridisch onmogelijk.

(Amendeerbaar:)

Het partijbestuur vraagt het congres in te stemmen met het voornemen dat het partijbestuur eventuele onverenigbaarheden van combinaties van functies in of namens de partij vastlegt.

(Niet amendeerbaar:)

Toelichting: Met name bij kandidaatstellingen komt de vraag over het combineren van functies aan de orde. Het partijbestuur is van mening dat het Kamerlidmaatschap, hoewel juridisch mogelijk, binnen onze partij niet verenigbaar is met een andere vertegenwoordigende functie. Een voorbeeld hiervan is de combinatie van het Tweede Kamerlidmaatschap en het raadslidmaatschap: het partijbestuur is van mening dat de combinatie raadslid en Kamerlid geen relevante toegevoegde waarde heeft en ook vanuit praktische overwegingen niet is te combineren. Om enkele argumenten in dit voorbeeld te noemen: de kennis en ervaring wordt niet optimaal in de partij gespreid, valt iemand met een dubbelfunctie uit, dan ontstaan er opvolgingsproblemen op meerdere plaatsen. De agenda van de gemeenteraad en Kamer zijn niet op elkaar afgestemd. Er kunnen oneigenlijke/onwenselijke elementen gaan spelen als mensen financieel afhankelijk worden van functies die niet als ‘full-time’ bedoeld zijn. Er zijn vele andere manieren denkbaar om in contact te blijven met de mensen in de gemeente. Er kan belangenverstrengeling (of een botsing van belangen) optreden als iemand in verschillende organen een besluit moet nemen over hetzelfde onderwerp, maar vanuit een andere verantwoordelijkheid.

VOORSTEL COMMISSIE LEDENDEMOCRATIE: VERZAMELEN VAN 50 UNIEKE HANDTEKENINGEN

Het partijbestuur wil leden meer invloed geven in de procedure van kandidaatstelling.

(Amendeerbaar:)

Het partijbestuur vraagt het congres om in te stemmen met het voorstel van het partijbestuur om het verzamelen van 50 unieke handtekeningen per kandidaat in te stellen bij de kandidaatstelling voor het Europees Parlement en goedkeuring te geven voor de intentie om deze werkwijze ook te volgen bij de kandidaatstelling voor de Tweede Kamer en Eerste Kamer.

(Niet amendeerbaar:)

Toelichting: De commissie Ledendemocratie (onder leiding van Han Noten) heeft haar eerste bevindingen met de partij gedeeld. De kandidaatstelling is één van de onderwerpen die door de commissie Noten wordt besproken. Het partijbestuur steunt de commissie in haar advies om leden meer invloed te geven in de procedure van kandidaatstelling. Zij stelt voor dat kandidaten, om hun kandidatuur definitief te maken, 50 unieke handtekeningen moeten verzamelen. Momenteel is het verzamelen van handtekeningen enkel nog van toepassing op partijgenoten die zich kandidaat willen stellen als partijvoorzitter of lijsttrekker (100 handtekeningen).

In juni 2014 vinden de Europees Parlementsverkiezingen plaats. De kandidaatstellingsprocedure wordt nog dit jaar uitgevoerd. Het partijbestuur stelt voor om het verzamelen van 50 unieke handtekeningen van partijgenoten onderdeel te laten zijn van deze procedure met de intentie deze werkwijze ook in te stellen voor de kandidaatstellingen van de Tweede Kamer en Eerste Kamer.

MANNEN EN VROUWEN OP DE KANDIDATENLIJST

Het partijbestuur wil meer flexibiliteit aanbrengen in het plaatsen van mannen en vrouwen op de kandidatenlijst. Het partijbestuur stelt voor het om-en-om plaatsen van mannen en vrouwen op de conceptlijst te vervangen door een andere vorm van gelijke vertegenwoordiging, namelijk het plaatsen van mannen en vrouwen in cohorten van zes plaatsen.

(Amendeerbaar:)

Het partijbestuur vraagt het congres om in te stemmen met het voornemen van het partijbestuur om bij toekomstige kandidaatstellingen mannen en vrouwen via cohorten van zes te plaatsen op de conceptkandidatenlijst

(Niet amendeerbaar:)

Toelichting: De lijst met wensen, opdrachten en eisen waaraan de kandidatenlijst voor de Tweede Kamer kan of moet voldoen is lang en kan niet zonder gevolgen ongelimiteerd worden uitgebreid. Naar de mening van het partijbestuur zal dit leiden tot een schier onmogelijke opdracht en mogelijk zelfs tot tegengestelde verwachtingen. Het partijbestuur is van mening dat zij ruimte moet vinden binnen de heersende wensen voor de kandidatenlijst en minder rigide om moest gaan met klasieke opvattingen.

Uit de terugblik op de kandidaatstellingsprocedure heeft het partijbestuur geconcludeerd dat de aangebrachte wijziging op meerdere momenten in de totstandkoming van de conceptlijst uitkomst heeft geboden. Tegelijkertijd heeft deze wijziging geen negatief effect gehad op de gelijke vertegenwoordiging van mannen en vrouwen op de kandidatenlijst. Hiermee heeft de wijziging naar de mening van het partijbestuur haar doel bereikt. Het partijbestuur is voornemens bij toekomstige kandidaatstellingen om in de toekomst wederom mannen en vrouwen in cohorten te plaatsen op de kandidatenlijst.

TUSSEN LEDEN EN LEIDERS

Inleiding

(niet amendeerbaar)

Zo oud als de PvdA is, zo oud is de roep om meer of betere partijdemocratie. Al in 1948 constateerde men dat het niet voldoende is 'dat de leden op kritieke momenten, wanneer de ontwikkeling der dingen bijzondere vormen aanneemt, worden ingelicht'. Onder leiding van Han Noten is de commissie ledendemocratie met de volgende opdracht van het partijbestuur aan de slag gegaan.

"Het partijbestuur verzoekt de evaluatiecommissie ledendemocratie een evaluatie te doen naar de stand van zaken van de ledendemocratie in de Partij van de Arbeid. Hierbij moet gekeken worden naar de democratische rechten van het individuele lid, de afgevaardigden van het congres, de Politieke Ledenraad de Verenigingsraad en de positie van de groepen en netwerken binnen de PvdA. De commissie dient bij de evaluatie te kijken naar het functioneren van het ledenstemrecht (op Congres, Politieke Ledenraad en bij een ledenraadpleging), het functioneren van het Congres, de Politieke Ledenraad en de Verenigingsraad."

In het afgelopen jaar heeft de commissie de ledendemocratie binnen de Partij van de Arbeid geëvalueerd, onderzocht en aanbevelingen ter verbetering geformuleerd. Na uitgebreid onderzoek door middel van enquêtes en interviews heeft de commissie Noten het rapport 'Tussen leden en leiders' opgesteld. Het partijbestuur heeft met genoegen kennisgenomen van het rapport van de commissie ledendemocratie. In dit rapport worden vijf kernprincipes aanbevolen. Het partijbestuur onderschrijft deze vijf kernprincipes. De commissie heeft tevens een aantal concrete uitwerkingen voorgesteld. Het partijbestuur wil op basis van de richting die deze voorstellen bieden, het congres instemming vragen om deze verder uit te werken en de haalbaarheid verder te onderzoeken. Op het volgende congres zal het partijbestuur de uitwerkingen voorleggen.

Functies van ledendemocratie

Luisterend naar onze geschiedenis, vanuit de waarden waarvoor we staan en kijkend naar de veranderingen in onze tijd, is de commissie tot een viertal functies van de democratische processen en structuren binnen onze partij gekomen.

Legitimatie: In welke mate legitimeert de ledendemocratie de besluitvorming? Een partij heeft een programma dat zij wil uitvoeren en mensen die dat moeten doen. Alle drie, partij, programma en partijvertegenwoordiger zijn vanuit onze beginselen onlosmakelijk met elkaar verbonden. De partij bestaat uit de leden. De leden stellen het programma vast en kiezen de mensen, bestuurders en politici, die dat programma moeten uitvoeren. Zo worden de vertegenwoordigers van de partij aan het programma gebonden én gelijktijdig verbindt het programma de leden. De leider wordt in zijn opvattingen en handelen gelegitimeerd door het programma en niet andersom. Natuurlijk is het zo dat volksvertegenwoordigers gekozen zijn door burgers en in die zin een eigenstandig mandaat hebben waarvan de legitimatie wordt geborgd door de beginselen van onze rechtstaat. Dat neemt niet weg dat zij gelijktijdig onderdeel uitmaken van onze partij, dat zij door de partij zijn voorgedragen nadat zij zich aan het programma van de partij hebben verbonden.

Macht en Tegenmacht: biedt de ledendemocratie tegenmacht aan de leiding en is de leiding in staat om het eigen programma uit te voeren of wordt zij daarin te zeer gehinderd door een wispelturige ledenpartij? Te veel macht bij leiders leidt zonder enige twijfel tot leiders die los komen te staan van de dagelijkse werkelijkheid, een werkelijkheid die de voedingsbodem moet zijn voor de politiek van

onze partij. Wil een partij zich ontwikkelen, het vermogen hebben om de maatschappelijke veranderingen waar zij mee wordt geconfronteerd om te zetten in politieke doelen, dan is die spanning tussen leiders en leden onvermijdelijk. Misschien is absoluut leiderschap een voordeel bij het realiseren en verder uitbouwen van een machtspositie. Op zichzelf niet verkeerd want het verwerven van macht is een voorwaarde om tot uitvoering van het politieke programma te komen, hetgeen het doel van elke politieke partij dient te zijn. Misschien is dat zo, maar, de commissie is er van overtuigd dat macht zonder tegenmacht uiteindelijk niet duurzaam kan zijn. Als de leider en de partij samenvallen, dan verdwijnt de partij als haar leider zijn positie verliest. En vroeger of later gaat dat, hoe dan ook, gebeuren. Daarvoor is de partij ons te dierbaar.

Activeren: Het realiseren van het programma is het doel van onze partij. Daarvoor heeft ze wel een goed programma nodig. Ledendemocratie is in de ogen van de commissie een middel om leden in de positie te brengen om ideeën te genereren en gelijktijdig in politieke actie te vertalen. Aanwezig zijn in het debat, de publieke opinie mobiliseren rondom misstanden, coalities sluiten met maatschappelijke organisatie: de kracht van een partij komt niet alléén in het parlement tot uitdrukking, maar juist ook in de uithoeken van de samenleving waar daadwerkelijk gewerkt wordt aan het realiseren van haar idealen. Ledendemocratie is meer dan het indienen van verlanglijstjes door leden bij leiders. Ledendemocratie gaat niet alleen om “iets vinden”. Ledendemocratie moet in de eerste plaats uitnodigen om te doen.

Verbinding: draagt de ledendemocratie bij aan het verbinden van leden onderling, en dient het de organisatie zichzelf? De PvdA is een vereniging van gedeelde waarden. Mensen willen elkaar ontmoeten, elkaar inspireren, ervaringen delen. Soms willen ze dat rondom hun werk. Soms willen ze dat rondom maatschappelijke vraagstukken die hen na aan het hart liggen. Soms willen zij dat tijdelijk. Soms willen zij dat in een langduriger verband. Dat is niet alleen belangrijk voor onze leden, het is net zo goed in het belang van de partij. Het is een manier waarop onze leden en onze partij over een langere tijd met elkaar een relatie aan kunnen gaan. Niet alleen vanwege opvattingen over actuele onderwerpen in het hier en nu, maar over gedeelde waarden, verankerd in een gedeeld verleden met een langere levensduur dan een verkiezingsprogramma of regeerakkoord.

In de evaluatie van de commissie zijn de verschillende onderdelen van de partij langs de lat van de vier beschreven functies van ledendemocratie gelegd. Uit deze evaluatie is een aantal conclusies en aanbevelingen geformuleerd. Deze vormen het uitgangspunt van de voorstellen die het partijbestuur aan het congres voorlegt.

Vijf principes

1. *Iedereen stemt real time online daar waar mogelijk.*

Dat geldt in ieder geval voor verkiezingen van partijleider, partijvoorzitter en het vaststellen van kandidatenlijsten (voor TK, EK en EP). Maar ook bij belangrijke beslissingen die door een congres genomen worden en die ons inhoudelijk verbinden. Denk aan verkiezingsprogramma's, congresresoluties en bijvoorbeeld de vraag over het wel of niet deelnemen aan een regering. Volgens de commissie zijn er geen praktische of principiële bezwaren om de mogelijkheid om te stemmen aan 55.000 leden te geven. Dit betekent een drastische aanpassing van het begrip van afgevaardigde. We schaffen ze niet af maar zetten er wel iets naast.

2. *We ontkoppelen de eenheid van inhoud plaats en tijd.*

De organisatie van de ledendemocratie, de manier waarop we het met elkaar regelen, gaat nog steeds uit van het beproefde concept van de vergadering. Mensen ontmoeten elkaar letterlijk op één plek en daar worden ook de onderwerpen besproken én de beslissingen genomen. De commissie denkt dat deze dwingende structuur in deze tijd niet meer nodig is. Afdelingen en gewesten moeten de mogelijkheid en de middelen krijgen om een subcongres te organiseren, gelijktijdig met het hoofdcongres. Daar kan het hoofdcongres via schermen gevolgd worden. Iedereen die dat wil kan online real time stemmen. Bij wijze van spreken bij de secretaris in de keuken. Door real time stemmen op afstand mogelijk te maken ontstaan er nieuwe mogelijkheden. Ook individuele leden die rondom een inhoudelijk thema elkaar weten te vinden kunnen dan in staat worden gesteld voor- en subcongressen te organiseren waar o.a. resoluties kunnen worden voorbereid. Het is verstandig om hier mee te experimenteren. Het wordt dan ook mogelijk, dat een voorgenomen besluit in een congres vergezelt gaat van een advies door een voor het onderwerp relevant netwerk.

3. *We introduceren voor iedereen de mogelijkheid om te agenderen.*

Activerende ledendemocratie is alleen mogelijk als leden, op zijn minst voor een deel, daadwerkelijk de agenda van te behandelen onderwerpen bepalen. Bijvoorbeeld nu is het zo dat het partijbestuur resoluties voorlegt aan een congres. Dat recht zou ook moeten toekomen aan individuele leden. Onder een belangrijke voorwaarde: dat dit individuele lid dat niet doet namens zichzelf, maar namens een belangrijk deel van de leden.

4. *We introduceren nieuwe collectiviteiten.*

Het is alweer lang geleden maar er waren tijden dat het partijbestuur tijdens congressen geconfronteerd werd met goed georganiseerde tegenmacht. Vakbonden, woningcorporaties, ziekenfondsen en lokale bestuurders wisten elkaar langs de lijnen van het middenveld te vinden en hadden vaak een beslissende stem. De positie van de gewesten was via hun invloed op de kandidaatstelling buitengewoon sterk. Dat is allemaal veranderd waardoor de 'tegenmacht' in de praktijk vaak te zwak is. We moeten er naar toe dat er minder amendementen worden ingediend en minder moties, dat minder mensen het woord krijgen. Gelijktijdig, als er amendementen worden ingediend, als er moties worden ingediend en als mensen het woord krijgen, dat dit dan namens een grote groep leden gebeurt. Dan pas krijgt het betekenis en wordt er werkelijke tegenmacht georganiseerd. We geven eenieder het recht om ten volle deel te nemen aan de ledendemocratie maar leggen gelijktijdig de verplichting op om eerst een collectiviteit te organiseren en daarmee reële tegenmacht, alvorens de agenda mag worden bepaald en het woord mag worden genomen.

5. *We creëren een plein waarop leden elkaar kunnen ontmoeten.*

Democratie, invloed en macht laten zich niet alleen vangen in formele procedures en reglementen. Het gaat niet alleen over beleidsbeslissingen en keuzes voor volksvertegenwoordigers. Politiek bedrijven is meer dan het hebben van een mening. Het gaat er ook om van

uit gedeelde waarden, kennis en ervaring op te doen en om die vervolgens te delen. Politiek bedrijven betekent ook kennis willen nemen van wat er in onze samenleving speelt, onderzoeken van mogelijkheden en onmogelijkheden. Al deze aspecten zijn van belang om tot een mening te komen. Het partijbestuur wil onderzoeken hoe een ontmoetingsplaats te creëren voor leden rondom thema's die hen boeien voor de tijd dat zij dat wensen. Een open ruimte zonder procedures en reglementen.

Concrete mogelijkheden voor uitwerking

Het partijbestuur vraagt het congres akkoord te gaan met het nader uitwerken van onderstaande voorstellen:

Nieuwe vormen: communities

De commissie is van mening dat er meer ruimte moet komen voor leden die zich op specifieke thema's willen verenigen. Het partijbestuur vraagt het congres om langs onderstaande lijnen de mogelijkheden voor andere wijzen van verbindingen te organiseren. Het partijbestuur wil de mogelijkheden onderzoeken om, in navolging van de aanbevelingen van de commissie Noten:

- Nieuwe vormen van verbindingen te introduceren waarbij groepen ad hoc bij elkaar komen of elkaar online opzoeken, welke kunnen bestaan zolang de leden het relevant vinden zich te organiseren rondom bepaalde thema's of voorstellen. Dit niet in plaats van, maar naast de bestaande netwerken en groepen.
- Een online platform te creëren waar leden zich met elkaar kunnen verenigen (communities) rondom bepaalde thema's en voorstellen. Dit platform zal tevens moeten dienen als plek voor leden om in aanloop naar Congressen en Politieke Ledenraden elkaar te kunnen vinden en steun te vergaren voor het indienen van amendementen, moties en agendapunten.

Stemrecht voor alle leden: ook vanuit huis.

De commissie is van mening dat beslissingen genomen moeten worden door een zo groot mogelijke groep leden.

Het partijbestuur wil de mogelijkheden onderzoeken om, in navolging van de aanbevelingen van de commissie Noten:

- Ook leden en afgevaardigden die niet op het congres aanwezig zijn, het congres thuis te kunnen laten volgen en mee te stemmen (tweede scherm).

Het Partijbestuur deelt de conclusie van de commissie dat alle leden inspraak moeten hebben op het vaststellen van kandidatenlijsten (TK, EK, EP). Het Partijbestuur hecht tevens aan de verscherpte procedure met betrekking tot regionale vertegenwoordiging, de man-vrouw verdeling en andere afspiegelingsbeginselen bij de voordracht van de kandidatenlijsten zoals voorgesteld in het antwoord op de motie Kandidaatstelling. Het Partijbestuur heeft het vertrouwen in de leden van PvdA dat ook zij hechten aan een lijst die een goede afspiegeling vormt van partij en samenleving. In navolging van de commissie Noten vraagt het Partijbestuur het congres instemming met:

- Het mogelijk maken ledenraadplegingen te houden over de voordracht van kandidatenlijsten voor de Tweede Kamer, Eerste Kamer en het Europees Parlement.

Congres

De commissie is van mening dat er op het congres meer ruimte moet zijn voor inspraak van individuele leden, dat de legitimiteit van besluitvorming vergroot moet worden, dat de kwaliteit van debat en besluitvorming omhoog moet en er meer verbinding met de partij en samenleving bij inhoudelijke koersbepaling moet komen.

Het partijbestuur wil de mogelijkheden onderzoeken om, in navolging van de aanbevelingen van de commissie Noten:

- Ook leden de mogelijkheid te geven wijzigingsvoorstellen in te dienen.
- Te komen tot een systeem voor agendering en amendering waarbij het principe geldt dat iedereen actief steun zal moeten vergaren. Dit geldt voor zowel leden als afgevaardigden, waarbij de positie van afgevaardigde begunstigd zal blijven, zodat zij hun verbindende rol tussen lokaal, regionaal en landelijk behouden.
- De rol en positie van afgevaardigde nader te definiëren, waarbij het belang van de verbindende rol tussen lokaal, regionaal en landelijk voorop gesteld wordt.
- Een systeem uit te werken voor een vernieuwd spreekrecht waarbij toegankelijkheid en de kwaliteit van het debat voorop staan.
- De besluitvormingsprocedure zodanig aan te passen dat uitgangspunt wordt dat ieder lid zijn of haar eigen stemrecht heeft en dit stemrecht als zij daarvoor kiezen uit kunnen oefenen en anders afgevaardigden kunnen machtigen om namens hen aan de besluitvorming deel te nemen.

De politieke ledenraad

De commissie is van mening dat de politieke ledenraad op dit moment een te apolitieke cultuur kent. De formele mogelijkheden die het orgaan heeft zijn behoorlijk. Maar de kansen die er zijn om invloed uit te oefenen worden beperkt gebruikt.

Het partijbestuur vraagt, in navolging van de aanbevelingen van de commissie Noten, het congres om de mogelijkheden te onderzoeken om:

- Meer (online) discussie te organiseren voorafgaand aan een politieke ledenraad
- Individuele leden meer rechten te geven, zoals het recht op het indienen van moties.
- Te komen tot een systeem voor agendering, waarbij het principe geldt dat iedereen actief steun zal moeten vergaren voorafgaand aan een politieke ledenraad
- Leden een prominentere plek geven tijdens een politieke ledenraad.
- Verbetering aan te brengen in het debat op de politieke ledenraad

De Verenigingsraad

De commissie is van mening dat organisatorische zaken en verenigingszaken en de daarbij horende besluiten in de Verenigingsraad horen, om het congres daarmee te ontlasten.

Het partijbestuur vraagt, in navolging van de aanbevelingen van de commissie Noten, het congres om de mogelijkheden te onderzoeken om:

- Het congres verder te ontlasten door organisatorische zaken, verenigingszaken en wijzigingen van statuten en reglementen en de daarbij horende beslisbevoegdheid bij de Verenigingsraad neer te leggen, waarbij de uiteindelijke beslissingen worden voorgelegd aan het congres
- De legitimiteit van de Verenigingsraad te vergroten,
- Ook andere leden behalve afgevaardigden te betrekken bij de Verenigingsraad.

Tot slot

In de komende tijd wil het partijbestuur aan de slag met de verdere uitwerking van de door het congres aangenomen voorstellen. Het partijbestuur zal op het congres van begin volgend jaar verder uitgewerkte concrete voorstellen voorleggen.

Het partijbestuur vraagt het congres tevens de mogelijkheid te verlenen om in de aanloop naar het volgende congres op verschillende onderwerpen pilots uit te voeren. (Bijvoorbeeld als het gaat om communities en om het steun vergaren voor amendementen)

VAN WAARDE RESOLUTIE

OVER WAT VAN WAARDE IS

Preambule

(niet amendeerbaar)

Deze resolutie gaat over ons. Over onze vaders, moeders, kinderen en families. Over onze vrienden, collega's en burens. Over alle mensen die ons dierbaar zijn. En zelfs over de mensen die we helemaal niet kennen, maar met wie we alledaagse waarden en politieke idealen delen.

Deze resolutie gaat over onze kracht als gemeenschap. Over het vermogen dat wij samen hebben om onze problemen aan te pakken, weer greep op ons leven te krijgen, onze dromen naderbij te brengen. Over ons vermogen om samen tegenwicht te bieden tegen ontwikkelingen die de verkeerde kant op gaan. Over ons vermogen om nieuwe energie in de goede richting te benutten.

Deze resolutie gaat kortom over de politiek. Maar dan niet over de politiek op z'n smalst: over het najagen van je eigen belang of groepsbelang. Maar over de politiek zoals sociaaldemocraten die invullen: over ons vermogen om samen vorm te geven aan de toekomst en om gezamenlijk het beste van onszelf te maken. Politiek bestaat niet alleen uit conflicten van belangen en wensen, maar ook uit de mogelijkheid om samen invloed uit te oefenen op de maatschappelijke ontwikkelingen waar we ons zorgen over maken.

Aan energie voor zo'n politiek ontbreekt het niet in Nederland en Europa. Miljoenen mensen zetten zich in voor het lot van kinderen in Afrika via *Serious Request*. Milieuactiegroepen en vrijwilligersinitiatieven in de buurt floreren. Ondernemers verschaffen belangeloos een warme maaltijd voor daklozen. De maatschappelijke initiatieven zijn talrijk.

Die energie en behoefte aan verandering bijeen brengen, om dat wat van waarde is weerbaar te maken, daarin schuilt voor de sociaaldemocratie een opdracht. We moeten een vuist maken tegen een samenleving waarin het 'ik' soms het 'ons' uit het oog dreigt te verliezen. Tegen een samenleving die teveel slechts door geld, doorgeslagen efficiency en individualisme geregeerd wordt.

Dat moet anders, en liever vandaag dan morgen....

Vraag het maar aan Brigitte, de schoonmaakster uit Groningen. Zij wordt dagelijks opgejaagd door de gangen van schoolgebouwen onderbetaald en ondergewaardeerd. Door een systeem dat slechts naar prijs kijkt, niet naar kwaliteit of naar de mens. Of vraag het aan Esther, de ergotherapeut. In een wereld waar het management is losgezongen van de werkvloer probeert zij mensen met hersenletsel het leven weer op te laten pakken. Daarbij gehinderd door management dat kiest voor hoogstandjes op het gebied van architectuur in plaats van gebouwen die functioneel zijn voor patiënten en hun begeleiders. Waar de mensen om wie het gaat geen zeggenschap hebben in reorganisaties en verhuizingen die hun dagelijkse leven en werken diepgaand beïnvloeden. Of vraag het aan Joris, die niet veel heeft gehad aan zijn opleiding op het ROC om zich voor te bereiden op een loopbaan in de zorgverlening.

Esther, Brigitte en Joris weten het. Dat het tijd is om de omslag te maken van 'ik' naar 'ons'. Want het besef moet terug dat iedere CEO ooit een juf Engels had, dat iedere aandeelhouder geld verdient dank zij het harde werk van duizenden werknemers, dat iedere publieke instelling er is voor de mensen. Het besef moet terug dat iedere student de kans om zich te ontplooien dankt aan eer-

dere generaties die ons onderwijssysteem opbouwden na de oorlog. Het besef moet terug dat we schatplichtig zijn aan elkaar.

Om de omslag van 'ik' naar 'ons' te bewerkstelligen moeten we een nieuwe invulling geven aan de waarden die de sociaal-democratie kenmerken. Sociale rechtvaardigheid moet eens te meer bewerkstelligd worden door bestaanszekerheid, goed werk, verheffing en binding voor allen te doen gelden. Eens te meer, zeggen wij nadrukkelijk. Want hoewel niet alle doelstellingen werden bereikt en kansenongelijkheid bleef bestaan, is er in de tweede helft van de twintigste eeuw bijzonder veel bereikt. Bestaanszekerheid bij een behoorlijk levenspeil werd voor velen een feit. Door onze gezamenlijke inzet.

Nu is het zaak om een antwoord te vinden op heftige economische en maatschappelijk veranderingen. Sinds ongeveer 1980 is door economische tegenslag, overbelasting van de verzorgingsstaat, en een ideologische omslag onder beleidsmakers een meer op Anglosaksisch model gestoeld politiek-economisch bestel tot stand gekomen: meer markt, minder staat. Niet langer moest de staat de markt aan banden leggen en inkomensverschillen matigen. De staat werd een instrument voor de markt, een middel om internationale markten en de publieke sector te bevrijden van hindernissen.

Dit leidde tot, mede door de sociaal-democratie gesteunde, hervormingsprogramma's zoals 'werk boven inkomen', tot een vergroting van de arbeidsparticipatie van vrouwen en tot meer innovatie en ondernemerschap. Het nieuwe politiek-economische model leidde wereldwijd, mede door een snelle mondialisering van productie en consumptie, tot een nieuwe welvaartsgolf, die echter bijzonder ongelijk verdeeld werd. Met name in de Verenigde Staten, waar het neo-liberalisme zich ongeremd verder kon voortzetten en uitbreiden. Ook in Nederland liep de ongelijkheid in inkomen, vermogen en de kwaliteit van werk sindsdien weer op. De basis voor deze economische groeiperiode was echter instabiel en vol risico's, die zich in internationale verwevenheid konden verspreiden.

De economische en financiële crisis heeft de maatschappelijke verhoudingen verscherpt. De scheidslijnen tussen kansrijke hoopopgeleiden en kansarme laagopgeleiden verhardden zich. Zowel werknemers als de nieuwe ondernemende groep zzp-ers betaalden een prijs. Onzekerheid is voor velen toegenomen. Het sociaal contract tussen werkgever en werknemer is onder druk komen te staan, waardoor steeds meer werknemers zich een nummer op de werkvloer voelen. Marktconforme hervorming van de publieke sector heeft de kwaliteit, de toegankelijkheid en het vertrouwen erin eerder ondergraven dan versterkt. De politieke en beleidselite hebben de grote veranderingen van de laatste decennia slecht begeleid en daarmee is het vertrouwen in de politiek eveneens vermindert.

De sociaal-democratische waarden kunnen in nieuwe concrete projecten een tegenwicht bieden tegen de gure wind van dit ongeremde mondiale kapitalisme, de gevolgen van globalisering voor bestaanszekerheid en de overheersing van uitsluitend economische rekenmodellen voor de inrichting van de samenleving. Tegelijkertijd kunnen deze waarden in positieve zin een herwaardering betekenen voor de sociale democratie, waarbij volwaardig burgerschap, maatschappelijke samenhang, gelijke behandeling, compassie en rechtszekerheid centraal staan.

Kortom, de sociaal-democratie dient een beweging voor te leven, uit te dragen en los te maken in de huidige maatschappelijke omstandigheden van 'ik' naar 'ons'. Het is daaraan dat het WBS-project "Van Waarde" de afgelopen anderhalf jaar heeft gewerkt. Aan een herbezinning op, en een herijking van, sociaal-democratische waarden voor de 21e eeuw. De resultaten hiervan zijn neergelegd in vijf themanummers van het tijdschrift "Socialisme en Democratie". Drie kernvragen stonden steeds centraal bij de analyse van de belangrijkste maatschappelijke domeinen, te weten *bestaanszekerheid*, *arbeid*, *verheffing*, en *binding*:

1. wat is blijvend van waarde op deze domeinen, in het licht van onze gedeelde idealen en beginselen?
2. hoe staan deze waarden thans onder druk?
3. wat staat ons te doen?

Uit dit project komt deze “Van Waarde-resolutie” voort, waarbij in de resolutie de nadruk wordt gelegd op ‘wat staat ons te doen?’. Op acht terreinen hebben we conclusies in deze resolutie geformuleerd. De argumentaties en daaraan ten grondslag liggende analyse worden gegeven in de WBS-publicaties en in het speciale Van Waarde essay, dat tegelijk met deze resolutie werd opgesteld.

De acht conclusies concentreren zich op de zorgen van mensen zoals wij die de afgelopen anderhalf jaar zijn tegengekomen in tientallen interviews met mensen. Veel terreinen waar wij als partij waarde aan hechten worden besproken, anderen blijven onbesproken. Voorop stond immers het doel de verbinding te herstellen tussen de zorgen van mensen en de beginselen van de sociaal-democratie. De vier waarden die centraal staan in deze resolutie – bestaanszekerheid, goed werk, verheffing en binding – zijn de waarden die resoneren in de levensverhalen die de WBS optekende. En het zijn waarden die ook op grond van de wetenschappelijke analyses van de WBS zwaar onder druk staan.

De conclusies vallen in drie delen uiteen. Het eerste deel betreft een aanscherping van de beginselen van de Partij van de Arbeid. Onze opvattingen over *economie*, over *staat* en over *gemeenschap* behoeften actualisering en aanscherping. Over de economie omdat zij dynamischer, instabieler, ongrijpbaarder en meer gericht op korte-termijn winst is geworden. Over de staat omdat staatstaken zijn ondergebracht bij zelfstandige bestuursorganen en beslissingssmacht is ‘weggelekt’ van overheden naar internationaal opererende ondernemingen en financiële actoren. Over de gemeenschap omdat emancipatie, veranderingen in de levensloop, individualisme en immigratie er voor hebben gezorgd dat we anders naar onszelf en naar anderen kijken. Het tweede deel, bestaande uit vier conclusies, behandelt de implicaties van de geconstateerde veranderingen en geactualiseerde beginselen op *bestaanszekerheid*, *arbeid*, *vorming en verheffing*, en *binding*. Het derde deel betreft een opdracht aan de Partij van de Arbeid, aan al haar leden en vertegenwoordigers, om geschreven idealen waar te maken door met mensen, vóór mensen politiek te bedrijven. Door samen weer greep op onze toekomst te krijgen.

Conclusies en opdracht tezamen bieden een leidraad voor politiek handelen die de verbinding tussen de zorgen en dromen van mensen en de politieke idealen van de sociaaldemocratie verstevigt aan de vooravond van ingrijpende bezuinigingen en noodzakelijke hervormingen van onder andere het internationale financiële systeem en de verzorgingsstaat. Samenvattend kent deze leidraad vier hoofdlijnen die in de volgende hoofdstukken worden uitgewerkt: **(amendeerbaar)**

1. ***We bestrijden de dominantie van het efficiency-denken:*** als sociaal-democraten weten wij dat niet alles dat van waarde in geld is uit te drukken. Efficiëntie is niet het hoogste goed en ontkent veel wat van waarde is. Het belang van kleine schooltjes in krimpgebieden voor de kinderen aldaar weegt zwaarder dan het belang om perse voor een dubbeltje op de eerste rang te zitten. De overheid moet sober en dienstbaar zijn maar daar waar enkel en alleen afwegingen omtrent prijs de koers van beleid bepalen verzetten wij ons. We kiezen voor iets minder rendement in ruil voor meer zekerheid.
2. ***We zorgen voor elkaar:*** de terughoudendheid die sociaal-democraten betrachten als het gaat om de inzet van mensen zelf bij sociale voorzieningen schudden we af. Goede voorzieningen garanderen we, maar ook scheppen we de voorwaarden en de ruimte voor mensen om medemenselijkheid te betrachten. Vervolgens verwachten we dat ook van hen die dat kunnen.
3. ***We zetten een rem op eenzijdige flexibilisering:*** niet langer mag de overheid gaten laten vallen als het gaat om fundamentele zekerheden van de mensen die dat juist niet kunnen dragen. Flexibiliteit kan alleen bestaan bij de gratie van (collectieve) zekerheid. Die ambitie maken wij waar.
4. ***We democratiseren de publieke sector:*** politiek bedrijven we vóór mensen, met mensen. We herstellen de zeggenschap van de politiek op de publieke sector en de zeggenschap van

burgers zelf op de publieke sector en de politiek. Ook breken we de bestuurscultuur aan de top van semi-publieke instellingen open. Van bestuurders daar verwachten we dat ze ruimte laten voor gebruikers en medewerkers, dat ze de afstand tussen management en werkvloer verkleinen.

De opgave is het vertrouwen te herstellen. Het vertrouwen dat we samen in staat zijn om de uitdagingen van vandaag het hoofd te bieden. Dat we gezamenlijk zoveel sterker zijn dan ieder voor zich. Een opgave waarvoor Esther, Brigitte, Joris en al die anderen de ultieme toetssteen vormen. Want pas als onze politiek oplossingen biedt voor hen, bewijst deze resolutie haar waarde.

1. Geactualiseerde opvattingen over economie, staat en gemeenschap *(amendeerbaar)*

Vraag aan mensen wat zekerheid van bestaan is, en hoe dat onder druk staat. Vraag wat de voorwaarden voor goed werk zijn, en waar die geschonden worden. Vraag wat een samenleving is met gelijke kansen voor allen, en waar die kansen nu ongelijk verdeeld zijn. Vraag aan mensen hoe ze zich verbonden voelen met elkaar, en waar die verbondenheid minder wordt.

In de antwoorden klinken drie onderliggende problemen steeds weer door. Een ongrijpbare en op korte-termijn-winsten gerichte economie die een gevaar vormt voor gekoesterde zekerheden. Een overheid die er niet in slaagt hier grip op te krijgen en die op grote afstand staat. En mensen die steeds minder met elkaar, en steeds meer naast elkaar leven.

Economie, staat en gemeenschap. Het is op die terreinen dat we samen richting moeten geven. En het is dus op die terreinen dat de sociaaldemocratie met Van Waarde een nieuwe koers uitzet.

1.1 Rijnland 2.0: maak de omslag van welvaartseconomie naar sociale economie

Wat wij willen is een geordend kapitalisme. Na het intermezzo van de jaren negentig omarmen we wederom een economische orde die grenzen stelt aan een ongeremde markt, aan neo-liberaal kapitalisme. We bieden een alternatief voor de tucht van de vrije markt en kiezen voor een samenleving waar mensen meetellen. Waar een evenwicht wordt gevonden tussen belangen van alle betrokken partijen: werkgevers, werknemers, aandeelhouders, overheden, producenten, consumenten en klimaat. We herstellen de balans tussen het belang van vele gewone burgers en het particulier winstbejag van enkelen.

Ons streven is om te voorzien in een algemeen gedeelde behoefte aan enige continuïteit, aan wat meer basiszekerheid, aan verzet tegen modes en hypes, en hervormingen vanuit de logica van instellingen. Maar de sociaaldemocratie past geen populistische heimwee naar oude tijden noch ontkenning dat alles bij het oude kan blijven. Waar verandering een feit is bieden oude antwoorden geen soelaas, maar zijn nieuwe antwoorden geboden. Ons antwoord voor een nieuwe economische orde is geen terugkeer naar het oude, maar een stap voorwaarts naar een sociale economie waar zekerheid en flexibiliteit, welzijn en welvaart elkaar niet uitsluiten, maar insluiten.

We streven naar een sociale economie met gematigde inkomensverhoudingen, medezeggenschap van werknemers, een goed sociaal zekerheidsstelsel en een robuuste publieke sector. De uitdaging van deze noodzakelijke revisie is om in de hevige economische concurrentie wereldwijd dit model van 'evenwicht en gedeelde verantwoordelijkheid' in een nieuwe vorm te laten slagen. De uitdaging is om niet alleen succesvol te zijn in het bestrijden van de economische crisis, maar tevens in het beteugelen van groothedswaanzin bij bedrijven en destabiliserende kapitaalstromen. De uitdaging

is het ontstaan van financiële luchtkastelen die banken en landen aan de rand van de afgrond brachten voor de toekomst te voorkomen. Om toezicht en overheidsingrijpen hierop te versterken, productie en consumptie in evenwicht te brengen en economische belangen de balans te doen vinden met het algemeen belang en ecologische noodzaak. Wat wij willen is Rijnland 2.0.

Sociaal-democratische politici geven dat model van Rijnland 2.0 vorm langs de volgende uitgangspunten:

1. **Een hogere waardering van het algemeen belang:** de ordening van onze economie moet beleggers, werkgevers, consumenten en burgers aanzetten om oog te hebben voor het algemeen belang. Zo'n ordening vereist dat ten minste het eigen belang niet strijdig is met het algemeen belang. Sociaal-democratische economiepolitiek moet er op gericht zijn om daadwerkelijke toevoeging van waarde in het algemeen belang hoger te waarderen dan fictieve toevoeging van waarde in het individuele belang. Het maken van geld met geld -door speculatie, belegging of anderszins- dat niet gericht is op het algemene belang mag daartoe zwaarder belast worden dan vormen van verdiensten die voortkomen uit daadwerkelijke toevoeging van waarde door arbeid of productie. Hetzelfde geldt voor bedrijfsvoering die de belangen van werkgelegenheid en milieu schendt in plaats van dient. We waarderen de tomeloze inzet van ondernemers die in overeenstemming met het belang van omgeving en werknemers succesvol hun bedrijf runnen, maar verzetten ons tegen de eenzijdige focus op winst alleen, die bij sommige grote ondernemingen de boventoon voert. Voorts nemen we bij de inrichting van ons economische stelsel en de spelregels daarvan genoeg met iets minder rendement in ruil voor meer zekerheid. Bij aanbestedingen betekent dat minder letten op prijs alleen, bij pensioenen dat we de zekerheid van een goed pensioen voor huidige en toekomstige generaties hoger waarderen.
2. **Een einde aan de risico-paradox:** private winsten in goede tijden, publieke verliezen in slechte tijden. Dat is in het kort de risico-paradox die de afgelopen jaren de belastingbetaler opzadelde met een torenhoge rekening. Een volwassen economische orde vraagt echter dat risico daar gedragen worden waar het profijt wordt nagestreefd. Dat geldt ook binnen ondernemingen waar werkgevers niet langer ondernemersrisico's mogen afwentelen op werknemers en de samenleving. Op nationaal en internationaal niveau dient de sociaaldemocratie hier de voorwaarden voor te scheppen.
3. **Meer anti-cyclisch beleid in magere jaren:** de politieke impasse van de afgelopen tien jaar, waarin grote hervormingen geschuwd werden, vraagt momenteel heftige inspanningen in tijden die daarvoor eigenlijk niet in aanmerking komen. Juist in economisch heftige tijden is het de taak van de sociaaldemocratie de effecten van economische neergang te verkleinen en niet te vergroten. In goede jaren mogen noodzakelijke hervormingen juist niet geschuwd worden. Op die weg dient onze beweging zo spoedig mogelijk terug te keren.
4. **Toezichtsoverdracht:** een economie van het snelle geld die zich in toenemende mate onttrekt aan de greep van nationale staten vergt effectief internationaal toezicht. Uitholling van zekerheden op de werkvloer door onbedoelde neveneffecten van vrij verkeer van goederen, diensten en personen vraagt om een Europees antwoord. Dat vereist dat we op deze terreinen direct kiezen voor méér Europese bevoegdheden. Die keuze maken wij onomwonden. Daarbij is versterking van de democratische legitimiteit van Europa prioriteit. Daarmee mag niet getreuzeld worden als we het draagvlak voor Europese samenwerking niet verloren willen laten gaan. Op alle andere beleidsterreinen kiezen wij daarom voor eerst meer democratie, dan pas meer bevoegdheden.
5. **Het bedrijf als gemeenschap:** winst, werkgelegenheid en ecologische belangen maken allen deel uit van een verantwoorde bedrijfsvoering. Het bedrijfsleven moet meer gestimuleerd worden om betrokken te zijn bij de ambities van een samenleving als geheel. Waar de maatschappij via het onderwijs goed geëquipeerde werknemers aflevert op de werkvloer mag van werkgevers een tegenprestatie verlangd worden. Waar werknemers de waarde van een

bedrijf met handen en geest gemaakt hebben horen zij betrokken te zijn bij beslissingen over fusie, reorganisatie of verplaatsing van bedrijfsactiviteiten. Ondernemingen, werknemers en overheden moeten de handen ineen slaan om bedrijven niet slechts individuele doelen maar ook maatschappelijke doelen te laten nastreven, en zeker niet tegen te werken. Middelen zoals quota, maar ook positieve belastingprikkels worden hiertoe aangewend.

6. **Sociaal beleid als motor van de economie:** de economie gaat niet slechts over geld verdienen, beteugeling van financiële markten en toezicht. De liberale logica dat alleen ondernemers geld verdienen en dat de staat slechts een rol verdient als het gaat om de spelregels is op een gedachtefout gebaseerd. In de sociaal-democratische visie op de economie neemt sociaal beleid een centrale positie in. Onderwijs, innovatie, kinderopvang, goede omstandigheden op de werkvloer, gematigde inkomensverschillen, re-integratie enzovoorts liggen aan de grondslag van economisch succes.

1.2 De omslag van 'ik' naar 'ons' – versterk de gemeenschapszin

Samen zijn wij tot grote dingen in staat. Van wegen en spoor, tot woningbouw en onderwijs: ze zijn de verdienste van een gemeenschap die gezamenlijk regelt wat ieder alleen niet kan. Dat geldt ook voor de verzekering van risico's. Er is een fijnmazig stelsel van regelingen opgetrokken die ons verzekeren van inkomen bij werkloosheid, zorg bij ziekte en die al ruim zestig jaar voorkomen dat oud en arm hand in hand gaan. Georganiseerde solidariteit die zowel het individuele belang als het algemene belang dient is een product van ons allemaal.

De basis voor die georganiseerde solidariteit is kwetsbaar. Misbruik, falend overheidsoptreden of het gevoel overvraagd te worden is de bijl aan de wortel van georganiseerde gemeenschapszin. Het is daarom dat we duidelijke spelregels willen bieden, die het vertrouwen in, en de waardering van, de georganiseerde solidariteit in de samenleving herstelt.

Naast deze georganiseerde vormen van solidariteit, die duidelijke spelregels behoeven, barst ons land van de solidariteit van onderop. Waar niet het eigen belang een rol in speelt, maar enkel het belang van de ander. Het is die solidariteit die spontaan ontstaat, geboren uit medemenselijkheid en de wens de helpende hand te bieden. Een vorm van solidariteit die we meer dan voorheen de ruimte moeten bieden en mogelijk willen maken. Vervolgens verwachten we die solidariteit dan ook. Want anders leidt een sociaal vangnet zonder stimulans tot samenredzaamheid tot een afwachtende houding: de overheid doet het, dus ik leun achterover.

Om de omslag van 'ik' naar 'ons' te maken willen we de georganiseerde solidariteit versterken en de ruimte bieden aan belangeloze solidariteit, aan samenredzaamheid.

1.2.1 De georganiseerde solidariteit versterken

Solidariteit is niet alleen een kostbaar, maar ook een kwetsbaar goed. De bereidheid om bij te dragen erodeert als misbruik aan de orde van de dag is of onvoldoende bestraft wordt. Als de kwaliteit van collectieve voorzieningen te wensen over laat stappen mensen die het zich kunnen veroorloven indien mogelijk uit het systeem en resteert een onbetaalbare voorziening van matige kwaliteit. En solidariteit holt uit als de kosten onacceptabel hoog of als zij oneerlijk worden opgebracht doordat sommige mensen veel te veel of juist te weinig bijdragen.

Duidelijke spelregels zijn noodzakelijk:

1. **Solidariteit vereist lotsverbondenheid en saamhorigheid:** De pure idealisten onder ons het liefst een wereld zien waar allen solidair zijn met allen maar de werkelijkheid is anders. Wie solidair wil zijn met allen, is het uiteindelijk met niemand. De risico's die we met elkaar verzekeren via georganiseerde solidariteit vergen *lotsverbondenheid* (een gemeenschappelijk belang) en *saamhorigheid* (het gevoel bij elkaar te horen). Het scheppen van collectieve

voorzieningen zonder dat aan deze voorwaarden voldaan wordt holt solidariteit uit. Bij de keuze voor de schaal en de wijze waarop we solidariteit organiseren moet deze spelregels beter in acht worden genomen. De verzorgingsstaat zal meer een toerustingsstad moeten worden. Wij pleiten voor meer lokale solidariteit door niet alleen uitvoering maar ook verantwoordelijkheid, democratische controle en financiering (deels) op lokaal niveau neer te leggen. Een lokaal belastingregime (bij gelijktijdige herverdeling van het gemeentefonds naar rijke en arme gemeenten) is daarmee onlosmakelijk verbonden.

2. ***Solidariteit vereist wederkerigheid - een besef van rechten en plichten:*** het recht op een werkloosheidsuitkering bestaat bij de plicht om te werken of een baan te zoeken bij werkloosheid. Het recht op goede zorg bij ziekte bestaat bij de plicht sober gebruik te maken van collectieve voorzieningen. Niet 'omdat het kan' moet centraal staan bij de afweging of men gebruik maakt van collectieve solidariteit maar 'omdat het niet anders kan'. Helaas hebben te veel mensen daar geen boodschap aan. Wanneer solidariteit wordt misbruikt voor het individuele belang wordt het algemeen belang geschaad. De sociaal-democratie moet dat beter bestrijden. Wie doelbewust het systeem van collectieve voorzieningen ondermijnt verliest er -tot een zeer minimale basis- het recht op. Daarnaast dienen politiek en bestuur zich gewag te maken van het uitgangspunt dat solidariteit niet bij iedere prijs gedijt. Het overvragen van mensen is solidariteit op het spel zetten.
3. ***Solidariteit vereist kwaliteit en verantwoordelijkheid:*** gebrek aan kwaliteit van collectieve voorzieningen leidt tot uittreding van wie het zich kan veroorloven. Gebrek aan transparantie, benaderbaarheid of het gevoel van het kastje naar de muur gestuurd te worden leidt tot wantrouwen in politiek en bestuur, of erger nog, tot solidariteitserosie. Sociale voorzieningen bestaan bij de logica dat mensen de weg weten. Ze zullen daarnaast kwalitatief goed zijn, of niet. Sociaal-democraten zijn daarop aanspreekbaar. Ongeacht hun formele verantwoordelijkheid.

1.2.2 De ruimte bieden aan solidariteit van onderop, aan samenredzaamheid

De sociaal-democratie kent misplaatste schroom als het gaat om het doen van een beroep op vrijwillige sociale verbanden, medemenselijkheid en hulp. De wens tot collectieve, kwalitatief hoogwaardige en toegankelijke voorzieningen koesteren we met reden. Deze collectieve wijze van verzekering vormt immers de enige garantie dat niemand is aangewezen op enkel en alleen de barmhartigheid van de medemens. Maar goede overheidsvoorzieningen mogen vrijwillige sociale verbanden, medemenselijkheid en hulp door familie of vrienden nooit in de weg staan. Allereerst omdat de gerichtheid van de gemeenschap soms groter is dan die van collectieve voorzieningen als het gaat om het bieden van maatwerk bij bijvoorbeeld het vinden van een baan, het bieden van hulp in het huishouden of bij verzorging door familieleden en vrienden. Ten tweede omdat de warmte van solidariteit en medemenselijkheid veelal onvervangbaar is door collectieve voorzieningen. Ten derde omdat het aanmoedigen van samenredzaamheid leidt tot toename van onderling vertrouwen, solidariteit en gemeenschapszin in de samenleving als geheel. Tenslotte zijn de kosten van samenredzaamheid lager dan die van collectieve regelingen.

De sociaal-democratie heeft kortom naast een collectief goed vangnet belang bij een sterke gemeenschap, een samenleving waarin particuliere initiatieven en verenigingen in grote zelfstandigheid taken verrichten op economisch, sociaal en cultureel gebied. Wat daar voor nodig is, is een overheid die duidelijk is over haar verantwoordelijkheden, die ruimte biedt en voorwaarden schept:

1. ***Een overheid die duidelijk is over haar verantwoordelijkheden:*** een sociale basis, een sociaal-democratisch peil waar we geen centimeter onder zakken is noodzakelijk en wenselijk. In toenemende mate ontstaat er maatschappelijke onrust omdat er niets meer zeker lijkt. Een solide sociale basis is een noodzakelijke voorwaarde voor het voortbestaan van de solidariteit.

2. **Een overheid die ruimte biedt:** een overheid die ruimte biedt houdt in dat daar waar de huidige inrichting van collectieve voorzieningen samenredzaamheid in de weg staat (inventarisatie is gewenst) deze opengemaakt moet worden. Of het nu gaat over thuiszorg voor ouderen, opvang voor mensen met een beperking, speciale zorg voor chronisch zieken en gehandicapten of reïntegratie – waar de samenleving aan zet wil zijn moet ze aan zet kunnen zijn. Voorwaarde daarbij is wel –met het oog op de betaalbaarheid van de verzorgingsstaat– dat de kosten die dit met zich meebrengt lager zijn dan die in collectieve voorzieningen.
3. **Een overheid die voorwaarden schept:** voorwaarden scheppen betekent dat mensen die zich in willen zetten voor een ander daar ook de kans toe krijgen en dat ze die kansen pakken. Samenredzaamheid kost tijd, uren die niet op de werkvloer besteed kunnen worden. Mogelijk is een uitkomst te vinden in een systeem van financiële compensatie zoals bij de PGB's of een systeem waarbij de kosten van collectieve zorg slechts gedeeltelijk worden vergoed, maar waar mantelzorgers ook door werkgevers vrijgemaakt kunnen worden voor het verlenen van mantelzorg. We moeten toe naar een systeem waarbij de overheid de voorwaarden schept waardoor mensen zich in kunnen zetten voor wie hun dierbaar is. Vervolgens mogen we deze inzet ook verwachten en elkaar daar op aanspreken. Zo stimuleren we gemeenschapszin en zo reduceren we de maatschappelijke lasten.

1.3 Meer betrokkenheid van burgers – creëer de participatiestaat

De politiek, zoals die thans wordt bedreven, wordt niet ervaren als oplossing voor de zorgen van burgers, maar als deel van het probleem. De democratie en het vertrouwen in de politiek staan onder druk. De politiek is verloren geraakt tussen deskundigen, ambtenaren en belangengroepen. Veel mensen hebben het gevoel dat de grote jongens van het bedrijfsleven en de managers van de publieke instellingen de dienst uitmaken. Het is vaak onduidelijk welke waarden bestuurders, ook als zij van sociaal-democratische huize zijn, aanhangen en welke verantwoordelijkheden zij dragen. Deze onduidelijkheid wordt het sterkst gevoeld op die gebieden van maatschappelijke dienstverlening, waar privatisering en marktwerking hun intrede gedaan hebben (met name gezondheidszorg, woningbouwcorporaties en openbaar vervoer). De negatieve gevolgen van deze marktwerking heeft vervreemding opgeleverd en ergernis over de hogere kosten en minder efficiënte –zelfs slechtere– dienstverlening. Zeker in combinatie met soms exorbitante beloningen in deze sectoren.

Zichtbare verbeteringen op deze publieke terreinen zijn dringend nodig. De hier gesignaleerde 'onverantwoorde publieke dienstverlening' kan slechts worden opgeheven, wanneer de band tussen kiezers en gekozenen op onorthodoxe en radicaal vernieuwende wijze wordt hersteld. Er dienen nieuwe vormen van politieke en maatschappelijke participatie gecreëerd te worden om de te groot geworden afstand tussen politici en gewone burgers te verkleinen. Burgers moeten bij politieke en bestuurlijke problemen en vraagstukken betrokken worden, dagelijkse ervaringen en verzuchtingen serieus genomen. In België heeft de G 1000-beweging een alternatief laten zien, die niet *in plaats van* vertegenwoordigende organen en politiek gekozen vertegenwoordigers komt, maar er naast staat.

Dit geldt ook voor het bewerkstelligen van democratische controle op Europese besluitvorming die nu veel te gering is. Het creëren van een sociaal en democratisch Europa is wenselijk enerzijds en een cruciaal instrument voor het Nederlandse buitenlands beleid anderzijds. Een beter Europa is een Europa dat markten reguleert, de bestaanszekerheid en het welzijn van de mensen dient, dat streeft naar matiging in sociale ongelijkheid en ambitieus werkt aan een duurzame economie. Massawerkloosheid, in het bijzonder jeugdwerkloosheid, is in grote delen van Europa terug. Voor de bestrijding hiervan is een samenwerkingspact, dat investeringen uitlokt en waar nodig via publieke investeringen banen schept, absoluut noodzakelijk. In het verlengde van een democratisch Europa komt internationale solidariteit en internationale samenwerking als een vanzelfsprekende sociaal-democratische waarde naar voren.

Er zijn talrijke problemen en taken, die grensoverschrijdend zijn, zoals het bewerkstelligen van goed functionerende internationale markten, wereldwijde voedselveiligheid en een stabiel klimaat. Deze

mondiale uitdagingen in een globaliserende wereld zijn niet alleen een collectief belang, maar dienen ook het welbegrepen Nederlandse eigenbelang.

Aan deze democratisering, van de publieke zaak, de politiek en Europa moeten sociaal-democraten een krachtige impuls geven door:

1. **Radicale democratisering van de publieke zaak:** directe invloed van mensen op de publieke voorzieningen en de politiek in hun omgeving is van grote waarde. Een nabije en herkenbare overheid vergt grip en medezeggenschap. Daarvoor moeten gemeenten en provincies méér invloed krijgen op semi-publieke voorzieningen op het betreffende niveau. Resultaat moet zijn dat bijvoorbeeld niet alleen de NMA toetst op fusies van onderwijsinstellingen, maar ook de provincies, dat niet alleen de onderwijsinspectie de kwaliteit van het onderwijs beoordeelt, maar ook de gemeente.

Ook zetten we nieuwe initiatieven van onderop in. We geven mensen zelf de kans om direct mee te praten. Zo riep het stadsbestuur van New York 1000 inwoners bijeen om mee te praten over de toekomst van Ground Zero. En in IJsland werd in 2011 het schrijven van een nieuwe grondwet aan de bevolking toevertrouwd. Beraadslagingen met burgers verbetert de kwaliteit van bestuur en publieke dienstverlening. Op alle maatschappelijke niveaus moeten sociaal-democraten deze beraadslagingen toepassen.

Voorts breken we de cultuur aan de top open. Bestuurders van onderwijsinstellingen en ziekenhuizen moeten weten wat er leeft onder gebruikers en werknemers. Gebruiker-bestuurders en werknemer-bestuurders kunnen de ideeënstroom van beneden naar boven op gang brengen, maar tevens verwachten we dat topbestuurders zelf polshoogte nemen op de werkvloer en beleid gebruikers en werknemers betrekken.

2. **Een gezamenlijke democratiseringsagenda voor Europa:** een democratiseringsslag van de Europese besluitvorming is noodzakelijk. Geen draagvlak zonder democratische legitimiteit. Als Nederland alleen zullen we er niet in slagen om de democratische structuur en de sociale ambities van Europa te verbeteren. Maar we maken deel uit van en krachtige sociaal-democratische familie in Europa. Wij nemen het initiatief tot het bundelen van de krachten voor een democratischer Europa.

2. **Geactualiseerde opvattingen over bestaanszekerheid, goed werk, verheffing en binding** *(amendeerbaar)*

2.1 **Garandeer de bestaanszekerheid**

(niet amendeerbaar)

Brigitte de Waal maakt scholen schoon, in Groningen. Ze heeft geen vast contract en heeft als gevolg van bezuinigingen in plaats van 32 uur nog maar 20 uur per week werk. Bij haar vorige opdrachtgever had ze ruim tien minuten om een klaslokaal schoon te maken. Bij het schoonmaakbedrijf dat de laatste aanbestedingsronde won heeft ze nog maar anderhalve minuut voor hetzelfde lokaal. Anderhalve minuut zou volgens haar nieuwe leidinggevende genoeg moeten zijn als ze 'resultaatgericht' schoonmaakt. Dit motto houdt in dat het zichtbare vuil zoals papier-snipperen en modder eerst gedaan moet worden. De onzichtbare rest – spuug, snot en bacteriën – kan wachten. Voor Brigitte de Waal betekent het baan- en inkomensonzekerheid, slecht werk en geen respect.

Mensen als Brigitte wensen simpelweg bestaanszekerheid bij een behoorlijk levenspeil. Brigitte zou graag een vaste baan hebben met een inkomen waarvan je rond kan komen. Niet dagelijks je zorgen te hoeven maken over het geld, en over de toekomst. Helaas is bestaanszekerheid, als voorwaarde om daadwerkelijk in vrijheid te kunnen leven, niet voor iedereen weggelegd in Nederland.

Nog niet, want het is een politieke keuze om ook mensen als Brigitte bestaanszekerheid te bieden. Zeker van een veilige plek om te wonen, het gevoel niet op de schopstoel van een werkgever te zitten en te weten dat als er iets misgaat je er niet alleen voorstaat en kan terugvallen op kwalitatief goede zorg en sociale voorzieningen.

Verhevigde (internationale) concurrentie heeft ondernemingen aangezet, al dan niet onder druk van aandeelhouders, om zo veel mogelijk op kosten te besparen en op korte termijn zo veel mogelijk winst te maken. Het afwentelen van risico's op werkenden om diensten en producten goedkoop aan te bieden neemt hand-over-hand toe ten koste van de bestaanszekerheid van werkenden, de kwaliteit van hun werk, en de kwaliteit van de diensten en producten. Door diensten uit te besteden of werknemers te laten werken op tijdelijke en flexibele arbeidscontracten kunnen werkgevers zich grotendeels onttrekken aan risico's als ziekte, arbeidsongeschiktheid of vraaguitval, c.q. werkloosheid. Als het tegen zit dan eindigt immers de contractuele relatie tussen de werkgever en werknemer na een korte periode of ligt het risico van meet af aan bij een derde partij. Hier heeft ook de politiek steken laten vallen. Door versoepelde wetgeving zijn de risico's van het werkgeverschap afgewenteld op het personeel en/of de samenleving. Voor werkenden is zo'n tijdelijk contract nog wel acceptabel als het de eerste, tweede of derde baan in je carrière is, en in sommige sectoren biedt de regelmatige wisseling van werkgever interessante variatie van het werk, maar voor veel mensen is de flexibilisering doorgeschoten en ongewenst.

Van waarde is en blijft ten eerste een bescherming van werkenden tegen de afwenteling van risico's en kosten door werkgevers, en tegen nog steeds voorkomende vormen van uitbuiting:

Het motto 'voor jou tien anderen' maakt nog te vaak dat werkenden genoeg moeten nemen met lage lonen ('werkende armen'), lange werkdagen, slechte (fysieke) arbeidsomstandigheden en een gebrek aan waardering voor hun vakmanschap. Het arbeidsrecht moet de werknemer hier ten principale tegen beschermen. Het ontslagrecht dient bijvoorbeeld te allen tijde bescherming te bieden tegen willekeur en mag nooit lichtvaardig ontslag faciliteren. De functie van het arbeidsrecht is altijd geweest om te compenseren voor de relatief zwakke positie van de werknemer ten opzichte van de werkgever, en deze functie dient erkend en behouden te blijven, tegen de druk in om het arbeidsrecht puur vanuit economisch perspectief te bekijken en in te zetten als smeermiddel voor de economie. Blijkbaar waren er de afgelopen decennia heel veel Partijen voor het Kapitaal: de beloning van kapitaal is relatief toegenomen, de beloning van arbeid relatief afgenomen, de belasting op kapitaal is relatief afgenomen, de belasting op arbeid is relatief toegenomen. De druk op werkenden neemt toe, terwijl de hedgefondsen, private equity, en banken nog steeds zo goed als vrij spel wordt geboden. Tegen die achtergrond moet de Partij van de Arbeid haar naam serieus nemen en samen met de vakbeweging weer veel meer gezamenlijk optrekken om te voorkomen dat risico's en kosten eenzijdig op werkenden worden afgewenteld.

De PvdA gaat goed werkgeverschap actiever bevorderen en de werkplek / onderneming als gemeenschap centraal stellen. Werkgevers worden weer verantwoordelijk voor de risico's van het ondernemerschap (ziekte, arbeidsongeschiktheid, vraaguitval etc.) en het afwentelen van risico's wordt beperkt. De PvdA zal daartoe principes als 'de vervuiler betaalt' introduceren in de sociale zekerheid en schijnconstructies, zoals payrollen of schijnzelfstandigheid, aanpakken. Daarnaast wenst de PvdA een Europees kader voor goed werkgeverschap zodat ondernemingen via uitbestedingen niet hun verantwoordelijkheden kunnen ontlopen. Ook wordt voorafgaand aan aanbestedingen kritisch gekeken of de overheid de dienst niet beter in eigen beheer kan uitvoeren en zo het personeel in dienst kan nemen. Indien de PvdA kiest voor aanbestedingen, zoals voor de thuiszorg, dan zal zij nimmer enkel op prijs selecteren, maar zal de kwaliteit van de dienst en het werk altijd worden meegewogen.

Werknemers in tijdelijke en flexibele arbeidsrelaties bevinden zich veelal in een achtergestelde positie ten opzichte van collega's in vaste dienst in termen van werkzekerheid, salaris, recht op scholing en toegang tot de sociale zekerheid. De PvdA gaat deze ongelijkheid te lijf door grenzen te stellen aan slechte flex, door wegwerprichten uit te bannen, de kans om door te stromen naar

een vaste baan te vergroten en flexwerkers meer recht te geven op bijvoorbeeld scholing. Ook krijgen zzp'ers de mogelijkheid zich aan te sluiten bij collectieve arbeidsongeschiktheids- en pensioenvoorzieningen.

Van waarde is ten tweede dat mensen beschermd worden tegen de crisisgevoeligheid van het kapitalisme, en dat we toe werken naar een meer gezonde, stabiele, duurzame en sociale economie:

De vergaande financialisering en mondialisering van de economie hebben de crisisgevoeligheid van de economie vergroot. De nieuwste fase van het kapitalisme – het mondiale financiële kapitalisme – heeft ons weinig goeds gebracht, en Nederland zit er tot over zijn oren in getuige de giftige activiteiten van Nederlandse banken die mede leidden tot de bankencrisis van 2008, ons aandeel in het beruchte mondiale schaduwbankieren, Nederlandse banken die te groot zijn om bij mismanagement failliet te laten gaan, de duizenden belasting ontduikende brievenbus-maatschappijen met als vestigingsplaats Schiphol, en de steeds eenzijdiger gerichtheid van ondernemingen op de korte termijn. We moeten scherper onderkennen dat onze waardevolle sociaal-economische orde en de bestaanszekerheid van velen door dit mondiale financiële kapitalisme worden ondermijnd.

Bescherming tegen de crisisgevoeligheid van het kapitalisme begint bij een gezondere, duurzamere en socialere economie. Ook binnen het bedrijfsleven, en zeker binnen het midden- en kleinbedrijf neemt de roep toe om een gezondere economie, om een financiële sector die weer dienstbaar is aan de reële economie, om een economie die werkt voor de mensen in plaats van andersom. Het is van belang dat de PvdA de brug slaat tussen werkenden en deze ondernemingen die welvaart creëren in plaats van naar zichzelf te verplaatsen. Sociale en duurzaamheidsoverwegingen moeten worden geïntegreerd in het economische beleid van de Europese Unie en van Nederland, in plaats van dat sociaal en milieubeleid slechts wordt ingezet om de negatieve gevolgen van het economische beleid te compenseren. Als individueel burger ervaar je weinig grip op de stijgende zeespiegel, de vervuilde plastic soep waar grote delen van de oceaan uit bestaan, de toename van extreem weer en bijbehorende klimaatvluchtelingen. Ook uit oogpunt van bestaanszekerheid is het van belang om een goed milieubeleid te voeren, in Nederland en daarbuiten.

Van waarde is ten derde dat overheden anticyclisch beleid voeren waardoor de zekerheden voor mensen worden vergroot in tijden van toenemende onzekerheid:

De Partij van de Arbeid is de partij die de behoefte van mensen aan basiszekerheid en enige continuïteit erkent. Natuurlijk kan de politiek geen zekerheid bieden, maar een partij kan wel aan de basiszekerheid van mensen willen bijdragen en voor zover er onzekerheden bestaan mensen willen toerusten om daarmee om te gaan. Met sociale maatregelen als deeltijd-WW en investeringen in vergroening van de economie zijn de ergste klappen van de bankencrisis van 2008 opgevangen, maar de aansluitende crisis van de Europese overheidsuitgaven noopt tot forse bezuinigingen. We zien hierdoor in diverse Europese landen, inclusief Nederland, de bestaanszekerheid van mensen onder druk komen; massaontslagen, bezuinigingen op sociale voorzieningen en onzekerheid over de toekomst. Door dit procyclische beleid van bezuinigingen en afbraak van zekerheden in tijden van crisis, dreigt onze economie in een neergaande spiraal terecht te komen. Vergrijzing en ontgroening van de bevolking zetten de overheidsfinanciën verder onder druk. Van groot belang is dat de overheid onder deze omstandigheden aan de ene kant het beschermingsniveau van mensen niet onder een sociaal minimum laat zakken en aan de andere kant mensen en daarmee de economie blijft toerusten om grote risico's tegemoet te treden, zich te ontwikkelen, en een bijdrage te leveren aan de productie.

Van waarde is ten vierde dat we de trend 'van ik naar ons' laten werken voor bestaanszekerheid:

De kracht van mensen onderling wordt erkend en initiatieven als eigen kracht conferenties en broodfondsen voor zzp'ers worden gestimuleerd en gefaciliteerd. Van mensen wordt verwacht dat

zij in eerste instantie zelf of met behulp van familie en vrienden proberen hun problemen op te lossen. Indien dat niet lukt dan kiest de PvdA voor fatsoenlijke publieke voorzieningen opdat niemand door de bodem van de bestaanszekerheid zakt. Zo dient het bijstandsniveau altijd boven de armoedegrens uit komen. Ook zal de PvdA burgers die opkomen of zorgen voor hun naasten daarin helpen door onder andere bureaucratische regels weg te nemen. Daarnaast worden mensen die de (sociale) veiligheid in de buurt garanderen meer gewaardeerd en zal onheus gedrag jegens hen hard worden aangepakt. Veiligheid en een prettige samenleving beginnen al in de opvoeding.

Van waarde is prioriteit voor sociale veiligheid:

Ook je fysiek en sociaal veilig voelen is een onderdeel van bestaanszekerheid. Wie zich lichamelijk bedreigd voelt, altijd achterom moet kijken, en voortdurend twijfels heeft of de politie criminaliteit wel voldoende aanpakt, zit niet lekker in zijn vel. De combinatie van hard ingrijpen waar nodig, aandacht voor het slachtoffer, en perspectief blijven bieden aan de dader en zijn omgeving, werpt vruchten af: zie goede voorbeelden als het Top-600 programma van de gemeente Amsterdam en de opkomst en inzet van straatcoaches op vele plaatsen in Nederland.

2.2 Wees de Partij van de Arbeid – de partij van goed werk

(niet amendeerbaar)

Sandra Lonnee is buurtregisseur bij de politie in Amsterdam, in de rang van inspecteur. Iets betekenen voor mensen, dat wilde ze wel. En bij de politie sta je overal met je neus bovenop, dat maakt het spannend. Eerst werkte ze in Amsterdam-West, nu in Amstelveen, en dat is wel een cultuurschok. Mensen in Amstelveen maken zich druk om dingen waar ze in West blij mee zouden zijn als ze zich daarover druk konden maken. In Amstelveen klagen de mensen ook eerder op een formele manier, de mensen zijn moeilijker tevreden te stellen, het is lastiger werken. De druk in de politieorganisatie is hoog, van bovenaf wordt ie groter, en ook de druk van de buitenwereld. Het gaat vaker over resultaat, over cijfers, je mag ook eigenlijk niet meer even ziek zijn. Het geweld tegen de politie neemt toe, evenals de zwaarte van de politietrainingen, terwijl de mogelijkheden om elkaar intern bij te staan afnemen door nieuwe roosters. Ze ziet veel collega's een posttraumatische stressstoornis ontwikkelen. In haar werk in Amsterdam-West had ze veel te maken met jongeren die vreselijk gedrag vertonen, alcohol en drugs gebruiken. Hun ouders moeten meer verantwoordelijk worden gesteld daarvoor. Sandra is zelf ook moeder en ze doet haar uiterste best om er voor te zorgen dat zij of haar man thuis is als de kinderen uit school komen, te luisteren naar ze, en ze een positieve boodschap mee te geven.

Het verhaal van Sandra laat zien hoe centraal werk in het leven van mensen staat. Zij ontplooit zich in haar werk als stoere inspecteur. Buiten haar werk als moeder van jongeren in dezelfde leeftijdscategorie als de probleemjongeren waar ze als agent de hele dag tegen op loopt. En via haar werk staat zij middenin het leven en de samenleving. Van waarde is de mogelijkheid om je in je werk, naast je werk en via je werk te kunnen ontplooien. Een baan om van te leven is onontbeerlijk, maar onvoldoende. Een baan waar je ook bij kan leven is essentieel. Mensen willen zich immers ontplooiën in hun werk, maar ook buiten hun werk. Naast voldoende werk en een behoorlijke beloning (belangrijke onderdelen van bestaanszekerheid) zijn andere aspecten voor werkenden van belang, zoals het gevoel hebben bij te dragen aan een groter geheel en ertoe te doen, talenten te ontwikkelen, sociale contacten op te doen, eer van je werk te hebben, voldoening uit je werk te halen, veiligheid op de werkvloer te ervaren en voldoende vrije tijd te hebben om naasten lief te hebben en mooie momenten te beleven. Voor al deze aspecten is de kwaliteit van het werk van groot belang.

De gerichtheid op korte termijn winst in veel bedrijven en de marktwerking, bureaucratisering, en focus op financiën en bezuinigingen in de publieke sector hebben het plezier in het werk en de controle over het werk verminderd. Er is zodoende veel onbehagen op en over het werk, maar dit onbe-

hagen wordt nauwelijks omgezet in acties voor verbetering van de werkomstandigheden, voor meer respect op de werkvloer en voor meer zeggenschap over het eigen werk. Alleen door samen op te trekken, kan het tijd worden gekeerd.

Van 'ik naar ons' op de werkplek: van waarde is dat de onderneming / de werkplek een gemeenschap wordt:

In de private sector is een nieuw ondernemingsregime nodig, waarin niet de aandeelhouderswaarde centraal staat maar alle belangen tot hun recht komen. Zeggenschap van werknemers over hun werk is daarbij een sine qua non. Dat vereist bijvoorbeeld versterking van de werknemersinbreng bij fusies, reorganisaties en overnames en een hogere drempel voor de 'uitverkoop van Nederland'. Binding aan de onderneming van boven en beneden vindt plaats via een correct beloningssysteem, goede scholingsmogelijkheden voor werkenden en een benadering van flexibiliteit die niet louter gericht is op de afwenteling van risico's op werkenden. De high road is scholing, begeleiding bij loopbaanontwikkeling en mobiliteit en gebruikmaking van de (verborgen) kennis van de werknemers. En het oplossen van de knelpunten in het spitsuur van het leven, waar werk en zorg moeten worden gecombineerd. Dan gaat het om het aanbod van kwalitatief hoogwaardige voorzieningen gecombineerd met samenredzaamheid.

In de publieke sector heeft de politiek een meer directe verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van het werk en kan zij er zelf toe bijdragen dat de werkplek een gemeenschap wordt. Zij kan ervoor zorgen dat de arbeidsverhoudingen en de kwaliteit van het werk een excellent voorbeeld zijn voor moderne bedrijfsvoering waarin het menselijk kapitaal centraal staat. Er zijn voorbeelden om te volgen, zoals de buurtzorg, fantastische scholen, een geweldige huisartsenpraktijk of politie-eenheid. Het zal er om gaan de professionele kwaliteit van de werkers in de publieke sector tot zijn recht te laten komen – met alle gevolgen voor de schaal van de instellingen, de focus op de kernfunctie (liever geen vastgoed, dus), het type management en een diep inzicht in de uitvoeringspraktijk. En dat alles laat onverlet dat wij, als publiek, onszelf behoorlijk moeten gedragen en onze medeburgers daarop moeten aanspreken. Opdat Sandra Lonnee haar werk behoorlijk kan uitvoeren.

Van waarde is meer zeggenschap op de werkvloer:

Het bevorderen van zeggenschap op de werkvloer en over werktijden draagt bij aan de betrokkenheid van het personeel en veelal aan effectievere arbeidsprocessen. Indien medezeggenschap en inspraak mogelijk zijn, dan is het ook aan de werknemer om hier gebruik van te maken.

Het erkennen en gebruiken van de kennis en ervaring van werknemers op de werkvloer bevordert niet alleen bij werkenden het plezier in het werk, maar zorgt ook voor een hogere arbeidsproductiviteit en is essentieel voor het welslagen van innovatie. Respect en waardering voor de werknemer an sich is daarbij het startpunt. De PvdA zal werkgevers aanspreken op hun houding ten opzichte van hun personeel en zelf het goede voorbeeld geven.

Bij gebrek aan inspraak over werktijden en roosters is er in een werkomgeving altijd een gespannen en stressvolle combinatie van werk en gezin, of met het privéleven anderszijds. De kwaliteit van werk hangt daarmee nauw samen met de kwaliteit van leven, c.q. de kwaliteit van bestaan. Zowel het combineren van arbeid en zorg als het vinden van een goede balans tussen werk en privé vraagt om meer zeggenschap over het eigen werk. Zo kan het door s' avonds soms een uurtje thuis te werken mogelijk zijn om op normale wijze de kinderen tijdig bij de opvang af te halen in plaats van in stressvolle situatie terecht te komen waarin het werk nog niet af is en de kinderopvang bijna sluit. De PvdA zal wettelijke arbeidstijden en verlofregelingen aanpassen om niet te rechtvaardige obstakels weg te nemen en zo tot een moderne arbeidsagenda te komen. Ook zullen bijvoorbeeld openingstijden van (semi-) publieke voorzieningen, zoals kinderopvang en apotheken, afgestemd moeten worden op een situatie waarin niet langer een van de partners overdag thuis is.

De waarde van scholing en innovatie:

Om talenten te ontwikkelen, productief te blijven voor werkgevers en om gezond te kunnen doorwerken tot de pensioengerechtigde leeftijd is een leven lang leren essentieel. De PvdA wil dit voor iedereen mogelijk maken waarbij wel geldt dat werkgevers en werknemers eenieder verantwoordelijk zijn. Het langdurig investeren in personeel en het zo in de eigen organisatie ontwikkelen van diensten en producten, moet weer aantrekkelijker worden dan het opkopen of afstoten van bedrijfsonderdelen op de korte termijn, omdat dit sneller rendement oplevert voor investeerders. Fiscale prikkels die dit stimuleren, zoals de aftrekbaarheid van vreemd vermogen in de vennootschapsbelasting, worden afgebouwd zodat het investeren met eigen vermogen gelijk is aan dat met vreemd vermogen. Het volpompen van ondernemingen met schulden over de rug van werknemers wordt zo een halt toegeroepen.

De waarde van een correct beloningssysteem:

De PvdA wenst dat beloningsverhoudingen binnen ondernemingen inzichtelijk, redelijk en rechtvaardig zijn. Ondernemingen zullen daartoe allereerst moeten rapporteren over de beloningsverhoudingen en topbeloningen moeten verband houden met de verplichtingen en prestaties van de bestuurder en onderneming. Onderdeel van een verantwoorde loonontwikkeling is dan ook dat als de beloning van de top stijgt, dat die van het personeel ook moeten toenemen. Het idee dat de concurrentiekracht van de economie per definitie wint bij een afwenteling van kosten en risico's op werknemers is economisch onjuist. Investeren in menselijk kapitaal bevordert innovatie en daarmee de concurrentiekracht.

De beste bescherming tegen inkomensverlies in geval van ontslag is niet enkel een fatsoenlijke werkloosheidsuitkering, maar ook vooral het zo snel mogelijk hebben van een nieuwe baan. De PvdA wil daarom dat werkgevers, werknemers en de overheid in gezamenlijkheid de begeleiding van-werk-naar-werk zo goed ontwikkelen. Daarbij worden sociale partners gestimuleerd om ook te kijken naar de loonontwikkeling. De toekenning van periodieken en zeker de promotie naar een hogere schaal moet voorwaardelijk zijn aan goed functioneren. Het hangt daarnaast van de functie af die men vervult, welke vaardigheden het belangrijkste zijn – bijvoorbeeld fysieke kracht en reactievermogen of sociale intelligentie en ervaring – en dus of het functioneren met de leeftijd toe- of afneemt. De huidige claim in het debat over demotie dat anciënniteit en functioneren rechtstreeks met elkaar in verband staan is dus onjuist en mag zo eenzijdig geformuleerd geen uitgangspunt zijn voor nieuw beleid.

Integratie via werk:

Je thuis voelen in een nieuw land, de gewoontes en cultuur leren kennen, meer kennis van het Nederlands opdoen gaat het beste via werk. Op het werk ontmoet je collega's, wordt je gedwongen de taal te spreken en wordt je geconfronteerd met wat er al dan niet gangbaar en mogelijk is in Nederland. Het is daarom van groot belang dat migranten kunnen werken. Nieuwkomers moeten zo snel mogelijk aan de slag. Mensen die niet uitgezet kunnen worden moeten in Nederland kunnen werken – ze kunnen het land toch niet uit en het is menswaardiger (en goedkoper) dan de het gangbare afwisselend opsluiten en op straat zetten. Mensen die in afwachting zijn van een verblijfsvergunning, moeten ook betaald werk kunnen verrichten of vrijwilligerswerk doen. Mensen die door ziekte of vanwege een andere reden geïsoleerd zijn geraakt, integreren het beste via werk. Het is daarom dat we quota niet schuwen als het gaat om het aan een reguliere baan helpen van mensen met een beperking. Maar het vraagt ook iets van collega's en leidinggevenden: uitgaan van wat mensen wel kunnen, behulpzaamheid, duidelijk communiceren, collegialiteit.

2.3 Realiseer de verheffing

(niet amendeerbaar)

Joris Schuurman Hess is tweeëntwintig jaar en liep met veel plezier stage bij de welzijnsorganisatie GORS in Middelburg als begeleider van verstandelijk gehandicapten. Erg veel heeft hij niet gehad aan zijn opleiding op het ROC om zich voor te bereiden op een loopbaan in de zorgverlening. Het onderwijs was te algemeen, zijn leraren verdwenen regelmatig voor uren uit de klas, Nederlands en Engels moesten de studenten leren via een computerprogramma dat geregeld vastliep, en zijn scriptie moest hij schrijven zonder dat de criteria daarvoor duidelijk waren. De demotivatie onder zijn medestudenten is groot. Van het indienen van een klacht zag hij af. Hij had het gevoel toch niet op te kunnen tegen de tweehonderd fte die op de administratie-afdeling van zijn school werken.

Jongeren zoals Joris verlangen simpelweg goed onderwijs dat hen toerust voor een toekomst in de zorgverlening. In het verhaal van Joris resoneert een klassiek sociaal-democratisch ideaal: dat ieder individu in de samenleving tot zijn recht mag komen, dat eenieder zich gezien mag weten. Dit streven reisde de afgelopen eeuw onder allerlei noemers: verheffing, vorming, ontplooiing en emancipatie. We gebruiken hier het begrip verheffing maar verwijzen naar het historische ideaal waar telkens een eigentijdse invulling aan is gegeven: het streven om onszelf en onze beschaving te verbeteren, te verheffen. Het gaat dus niet alleen om de realisatie van persoonlijke idealen – gelijke kansen op ontplooiing, ook voor Joris Schuurman Hess – maar ook om een maatschappelijk beschavingsideaal.

Dat verheffing in de 21e eeuw een andere invulling behoeft dan in het begin van de 20e eeuw, is evident. Het welvaartspeil is over de hele linie gestegen, evenals de scholingsgraad van de bevolking. Er is een omvangrijke middenklasse ontstaan, de toegankelijkheid van kunst en cultuur zijn aanzienlijk toegenomen en het culturele erfgoed is binnen ieders bereik gekomen. Het is duidelijk dat verheffing niet of niet meer kan slaan op een ideaal van de ene bevolkingsgroep over de andere. Veeleer verdient de traditie van zelfverheffing voortzetting in de 21e eeuw. Hetgeen onverlet laat dat mensen toerusting verdienen om het beste uit zichzelf te halen, dat de gezinnen, scholen en universiteiten waar kennis, ervaring en vaardigheden worden overgedragen versterking behoeven in een dure tijd, en dat het van belang is om het publieke debat over de goede samenleving, en het goede leven dat we door willen geven voortdurend op te zoeken. Het verheffingsideaal blijft onverminderd urgent.

Verheffing, het goede leven doorgeven, begint bij de linkse beweging zelf:

De verantwoordelijkheid voor de gemeenschap moet niet alleen aan de overheid worden overgelaten, maar ook door burgers zelf ter hand worden genomen. Voor alle hieronder genoemde idealen geldt dat er naast een taak voor de overheid, een belangrijke taak ligt voor een geëngageerde linkse beweging, voor ouders, en voor allerlei verenigingen en gemeenschappen. Laten we het goede leven vooral ook zelf voorleven.

Van waarde is en blijft een onverminderde inzet voor het ideaal van gelijke kansen op ontplooiing:

Sociaaleconomische en culturele achtergrond werken nog steeds door in de schoolprestaties van kinderen. De vaardigheden van ouders om hun kinderen te begeleiden en ondersteunen in hun ontwikkeling zijn zeer ongelijk verdeeld. In kansarme gezinnen ontbreekt het aan sociaal en cultureel kapitaal, waardoor kinderen al vroeg een achterstand oplopen die later nauwelijks meer in te halen valt. Het is van groot belang voor kinderen uit achterstandssituaties dat zij opleidingen kunnen blijven 'stapelen', eventueel periodes van speciaal onderwijs kunnen volgen waarna zij het reguliere onderwijs kunnen hernemen, en persoonlijke begeleiding krijgen om het beste uit hen te halen. Juist

voor deze kinderen is het van belang dat het streven naar een brede vorming niet ten koste gaat van het halen van een minimumstandaard aan kennis.

In een situatie van toenemende individualisering en grote keuzevrijheid kunnen vooral kinderen van hooggeschoolde ouders hun weg vinden. Zij trekken massaal naar scholen met een sterke reputatie of dat nu terecht is of niet. Overheidsdwang om dit proces te keren werkt niet. Juist daarom moet de linkse gemeenschapstraditie van solidariteit met kansarme leerlingen in ere worden hersteld. Dit zou bijvoorbeeld kunnen inhouden dat een linkse beweging zelf samen met leerkrachten en ouders goede scholen opricht of in stand houdt in buurten met veel kansarme leerlingen; dat solidaire ouders zich opgeven als mentor of coach om kansarme leerlingen verder te helpen. De verantwoordelijkheid voor de gemeenschap moet niet worden overgelaten aan de overheid, maar ook door burgers zelf ter hand worden genomen. Van de overheid mag verwacht worden dat de bestrijding van armoede bij kinderen de komende jaren de aandacht krijgt van het gezinsbeleid.

Van waarde is een evenwichtiger invulling van het verheffingsideaal: meer ambachtelijkheid en meer maatschappelijkheid op de scholen:

In de laatste decennia heeft aan de ene kant de overdracht van basale vaardigheden als taal, rekenen en het leren van een ambacht onder druk gestaan. Tegelijkertijd lijkt 'kenniseconomie' het enig overgebleven antwoord op de vraag wat het doel is van onderwijs. Daardoor komen belangrijke elementen van de ontwikkeling van kinderen in het gedrang, zoals sportonderwijs, kunstonderwijs en de opvoeding van de jeugd tot burger door overdracht van waarden als respect voor de rechtsstaat en dienstbaarheid aan de gemeenschap. Om te voorkomen dat deze verrijkingen wederom ten koste zullen gaan van de overdracht van basisvaardigheden zijn brede scholen met substantieel langere lestijden een oplossing. Duidelijk is dat langere openingstijden van scholen, met de mogelijkheid om huiswerk te maken op school, met sport- en muziekonderwijs, en weekendschool-programma's op het terrein van sociale vaardigheden en loopbaanselectie, enorm bijdragen aan de succesvolle overdracht van kennis en vaardigheden bij zoveel mogelijk kinderen. Ook hier kan dit alles niet alleen van het docentencorps worden verwacht, en spelen gemeenschappen en betrokken ouders en verenigingen een grote rol.

Van waarde is dat cruciale instituties voor de overdracht en vorming, zoals gezinnen, de kinderopvang, scholen en universiteiten worden ondersteund:

Cruciale instituties voor de overdracht en vorming zoals gezinnen, de kinderopvang, scholen en universiteiten, staan onder druk van demografische ontwikkelingen (het wegvallen van de huisvrouw als buffer), technologische ontwikkelingen (de opkomst van de mediacultuur en nieuwe media) en economische ontwikkelingen (de economische crisis en aanhoudende bezuinigingen).

Het gezinsmodel van een kostwinner en een zorgende partner wordt steeds meer vervangen door twee partners die werken. Gezinnen met twee werkende ouders hebben veel baat bij een ondersteunende cultuur binnen de organisatie waar zij werken (flexibele werktijden, de mogelijkheid tot thuiswerken, etcetera) en een goede kwaliteit van de kinderopvang.

De impact van (nieuwe) media op de jeugd is ingrijpend. Gezinnen en scholen zijn gebaat bij het aanreiken van manieren om kinderen actief te betrekken bij de media in de verwachting dat ze vervolgens sterker in hun schoenen staan ten opzichte van deze media.

Van waarde is de ontwikkeling van een respectsamenleving waarin iedereen zich gezien kan weten:

De sociaal-democratie heeft altijd gepleit voor gelijkheid van kansen en zal dat blijven doen. Maar we moeten ook oog hebben voor de schaduwkanten van de diplomademocratie of meritocratie in wording. Ook in een onderwijssysteem met perfecte gelijkheid van kansen zal een aanzienlijk deel van de kinderen niet in aanmerking komen voor hoger onderwijs. Dat is niet erg – wel dat zij op een

lager niveau vaak niet het allerbeste uit zichzelf kunnen halen. Tegen die achtergrond is het van belang om kinderen voortdurend verschillende manieren aan te bieden om het beste uit zichzelf te halen en zelfrespect te verwerven, door niet alleen cognitieve vaardigheden te erkennen en belonen, maar ook praktische, sportieve, kunstzinnige en sociale vaardigheden. Ook de mogelijkheid om door te leren in een ambacht verdient aanmoediging.

2.4 Breng binding tot stand

(niet amendeerbaar)

Malia Boucetta werkt als accountmanager voor de gemeente Zwolle. Ze is moeder van twee puberende kinderen. Vooral de pubertijd van haar zoon is zwaar. Hij schommelt tussen de Nederlandse en Marokkaanse cultuur. Ze ziet dat de Marokkaanse jeugd zich af gaat zetten tegen de westerse cultuur. Haar zoon zegt dan met nadruk: ik ben Marokkaan. Haar kinderen gaan steeds meer met Marokkaanse leeftijdsgenoten om. Het lijkt nu net alsof de Marokkaanse jeugd zichzelf opvoedt in de Marokkaanse cultuur. Als er meisjes zijn die wat liberaler worden opgevoed, worden ze afgerekend door de gemeenschap. Malia kent een ouderpaar dat voor een liberale opvoeding heeft gekozen. De dochters worden afgerekend door hun leeftijdsgenoten. Malia ziet die meisjes echt worstelen. En ze ziet andere moeders allerlei noodmaatregelen nemen om hun dochters te beschermen. Dan denkt Malia: is het dat nou allemaal waard?

De overpeinzingen van Malia zijn een verhaal over de lusten en lasten van bindingen en gemeenschappen. Verschillende soorten bindingen passeren. De kleine, grote bindingen. Dikwijls klein genoemd, maar groot in hun gevolgen voor welbevinden en het geluk: de bindingen van man en vrouw, van ouders en kinderen, de bindingen met vrienden en collega's, de bindingen in de buurt en op school. Er zijn de bindingen, de collectieve actie, de engagementen in de bewegingen waarmee mensen hun waardigheid, levenskansen en welzijn afdwingen en veilig stellen. En er is de binding in die grote gemeenschap, de samenleving. De natie die zich als staat organiseert en die via wetgeving de kansen op vrijheid, waardigheid en geluk van mensen veilig kan stellen.

Malia's overpeinzingen getuigen ook van de lusten en lasten van gemeenschappen. Het is duidelijk dat elke vorm van binding ons tegelijkertijd controleerbaar, stuurbaar en zelfs manipuleerbaar maakt. Bindingen maken het immers mogelijk in te spelen op het vertrouwen dat we in anderen hebben en de verbondenheid die we met hen voelen. Dat is echter geen reden om afstand te doen van wat ons menselijk maakt, om geen gevoelens van verbondenheid te hebben. Het is wel reden om te proberen samen op een democratische wijze greep te krijgen op de voorwaarden waaronder die bindingen vorm krijgen en door werken in ons leven. Bij binding gaat het dus om een goed gevoel, affectie, warmte en erkenning, maar het gaat ook om macht. Zich verbonden voelen geeft aan de betrokkenen macht en invloed over elkaar. Daarmee op een emancipatorische en democratische wijze leren omgaan, is een kernopdracht van de sociaal-democratie.

Als we het hebben over bindingen en gemeenschappen in de 21e eeuw en de opdracht voor de sociaal-democratie, mag het verhaal van Brigitte de Waal uit het begin van deze resolutie niet ontbreken. Brigitte, die samen met een collega besloot de wantoestanden in de schoonmaakwereld niet langer te accepteren en te gaan staken, laat een heel andere kant van bindingen zien. Brigitte's verhaal gaat over haar strijd voor bestaanszekerheid en goed werk. Maar haar verhaal laat ook zien hoe haar individuele vrijheid gebaat is bij gemeenschappen. Dankzij de aansluiting die zij en haar collega als eenzame stakers vonden bij de hernieuwde collectieve actie van vele schoonmakers en door de nieuwe organisatievormen die de vakbeweging ontwikkelt, worden de wanpraktijken op het werk van Brigitte en anderen bekend bij het brede publiek.

Van waarde zijn ten eerste de potentieel bevrijdende kwaliteiten van gemeenschappen:

De gedachte dat individuele bevrijding via collectieve wegen wordt bereikt, ligt ten grondslag aan de sociaal-democratische beweging. Het zijn gemeenschappen die ons bestaanszekerheid bieden, verheffing of mogelijkheden tot zinvol werk.

Maar door de dominantie van het individualisme onderkennen mensen in hun individuele verzuchtingen nauwelijks gedeelde waarden en gezamenlijke problemen. Ze stellen niet vast dat ze tegen dezelfde muren oplopen, en als dat al wel het geval is, ontbreken aanknopingspunten voor gezamenlijke oplossingen voor die gemeenschappelijke problemen.

Het begint bij de kleine, grote bindingen. Dikwijls klein genoemd, maar groot in hun gevolgen voor welbevinden en geluk: de bindingen tussen geliefden, van ouders en kinderen, de bindingen met vrienden en collega's, de bindingen in de buurt en op school. De exit-optie van individuen moet hier worden gevrijwaard, maar alle instituties dienen zo te worden ingericht dat ook als individuele rechten worden geclaimd, binding niet (onbedoeld) het slachtoffer wordt, dat scheiding, verandering van werk, schoolovergang niet tot onnodige stress en ieder voor zich hoeven leiden.

Binding voor sociaal-democraten: een gemeenschappelijke toekomst als gedeelde opgave:

De samenleving is een gemeenschap en moet door de sociaaldemocratie altijd als zodanig worden benaderd. Voor sommigen steunt zo'n gemeenschap op een gedeeld verleden, voor anderen op een gemeenschappelijke taal of godsdienst. Zo steunen in de 21e eeuw gemeenschappen in toenemende mate ook op tijdelijke verbanden van actieve burgers die zich organiseren rondom zaken die hen aan het hart gaan. In de netwerksamenleving met een grote digitale component worden gemeenschappen in een tempo gevormd dat voorheen voor onmogelijk gehouden werd. Die krachten zijn van grote waarde en stimuleren we: ze tonen het engagement van een moderne samenleving.

Voor sociaaldemocraten steunt de gemeenschap op een gemeenschappelijke toekomst, een gedeelde opgave gericht op het verwezenlijken van wat we van waarde achten. Om zo'n opgave te kunnen verwezenlijken heeft men een regel- en wetgevende capaciteit nodig. Dat moet de staat bieden. Europa biedt dat gedeeltelijk, zou dat in veel grotere mate kunnen bieden, maar doet dat vandaag de dag nog niet. Het Europese project realiseert nog onvoldoende wat wij van waarde achten. Wij blijven het Europees project steunen, willen het uitbouwen, maar de natiestaat blijft in de huidige wereld tot nog toe de enige en beproefde democratische gemeenschap. Het is in de eerste plaats in die gemeenschap dat de verwezenlijking van het sociaal-democratische opgave moet worden nagestreefd, in nauwe internationale samenwerking met andere natiestaten en niet-statelijke actoren. In Europa streven we naar stevige sociale normen die de sociale politiek in de lidstaten weerbaar maakt.

Vroeger streefde de sociaaldemocratie een andere samenleving na om de wereld beter en rechtvaardiger te maken. Nu moet alles anders: van deskundigen, van 'Europa', van het Centraal Planbureau om mee te kunnen in een wereld die schijnbaar achter onze rug verandert en onrechtvaardiger wordt. We moeten het sociaal-democratische opgave hernemen. Instellingen moeten ten dienste van de mensen worden gesteld. Weg van de identificatie met de instellingen, hun budgetten en hun procedures, naar identificatie met de dromen en verzuchtingen van de mensen in hun verbinding met onze politieke idealen. De mensen weer greep geven op hun leven, hun samenleving, hun geschiedenis.

De sociaaldemocratie moet verenigen en samenbrengen:

Door ongelijkheid, groeiende verschillen en diversiteit staat de gemeenschap onder druk. De sociaaldemocratie moet verenigen, samenbrengen. 'De boel bij elkaar houden' en terug bij elkaar brengen. De moed hebben volks- en overbruggingspartij te zijn. Zij moet een bindingsmiddel van de

natie zijn. Deze dreigt uiteen te drijven omdat verschillende groepen zich van elkaar verwijderen: hoger opgeleiden en lager opgeleiden, de mensen die iets te fanatiek voor Europa en de multiculturele samenleving zijn en de mensen die daar iets te fanatiek tegen zijn, de 'migranten en 'witte arbeiders', de grote steden en provincies.

Er stellen zich op dat vlak twee grote uitdagingen. De eerste betreft de vormen van ongelijkheid die mensen uit elkaar drijven en die vooral vandaag van onderwijsgroepen onderwijsklassen maakt en van onderwijsklassen onderwijsstanden maakt. Die ongelijkheid moet prioritair worden aangepakt. In de hoofdstukken over verheffing worden daartoe al voorstellen geformuleerd. Er dient te worden geïnvesteerd in vakopleiding. Werk dat elementaire scholing vergt moet worden geherwaardeerd. Die herwaardering begint met een management dat het belang en de zin van dat werk erkent en vertrouwen stelt in de beroepseer van de mensen. Het onderwijs moet gelijke kansen bieden, niet in de liberale betekenis van een *level playing field*, maar in de sociaaldemocratische betekenis die mensen in hun concrete gegevenheid benadert en extra kansen geeft aan degenen die dat van thuis uit niet krijgen. Er moet kordaat worden gestreden tegen de discriminatie waarvan sommige groepen het slachtoffer zijn.

De tweede grote uitdaging betreft het vrijwaren van het seculiere, open en verdraagzame karakter van de samenleving. Het moet voor iedereen duidelijk zijn dat men het recht heeft te leven volgens de regels van de eigen levensbeschouwing en het eigen geloof, maar dat men niet het recht heeft deze aan anderen op te leggen. Dat geloof niet kan worden gebruikt om de waardigheid van anderen te krenken. En dat dus ook iedereen altijd de individuele vrijheid moet hebben om uit gemeenschappen te treden die zij als beknellend ervaren.

3. Een aanvullende opdracht aan de Partij van de Arbeid (amendeerbaar)

Naast de inhoudelijke opdrachten die de omslag van 'ik' naar 'ons' bewerkstelligen is er een aanvullende opdracht voor de Partij van de Arbeid. De opdracht om de omslag van denken naar doen te maken door vier beloften op dit Congres aan te nemen en gestand te doen:

Zoek de mensen nog vaker op!

We zijn goed bezig met de permanente campagne. Veel afdelingen staan minimaal vijf keer per jaar op straat, sommigen wekelijks. Er zijn 130 ombudsteams en tien partijkantoren in alle hoeken van het land. Dat doen we niet voor niets. We zoeken permanent het contact met mensen op om te weten wat er in Nederland leeft, om problemen op te lossen en te kijken waar het beleid wat we in den Haag maken lokaal de gewenste of juist niet de gewenste effecten oplevert. Zo houden we de vinger aan de pols, werken we aan vertrouwen en aan draagvlak.

Maar het kan en moet nog beter. Iedere gemeente verdient een PvdA-ombudsteam. In vierhonderd afdelingen willen we minimaal vijf keer per jaar -en eigenlijk nog veel vaker- de deuren langs om te weten wat er leeft. We moeten de mensen nog vaker opzoeken. Maak het een verplichting voor volksvertegenwoordigers en bestuurders. Maak het nog aantrekkelijker voor vrijwilligers. Werf nieuwe leden en vrijwilligers, open een partijkantoor, start een ombudsteam en ga nog vaker de deuren langs!

Democratiseer radicaal!

Luisteren is mooi, maar nog belangrijker is wat we met de zorgen, wensen en ideeën van mensen doen. Democratiseer daarom radicaal. Schrijf het verkiezingsprogramma voor de komende vier jaar met alle inwoners van je stad of dorp. Voer regulier overleg met bewonersgroepen, huurdersverenigingen, ondernemers, werknemers in de publieke sector, migrantenorganisaties, sportclubs etc. om te weten wat er beter kan. Biedt meer dan een luisterend oor, leg voorstellen voor aan de leden, neem de beste ideeën op in het programma, organiseer raadplegingen en buurtenquêtes. Betrek de omgeving meer bij politiek en sociale voorzieningen. Want politiek bedrijven wij voor mensen, met mensen.

Organiseer de samenredzaamheid!

Wie de gemeenschapzin en de medemenselijkheid wil herstellen heeft de plicht haar voor te leven. Als we deze resolutie aannemen wees dan ook bewust dat we 'practice what you preach' in de praktijk moeten waarmaken. Richt broodfondsen op, organiseer ondersteuning voor mensen die dat nodig hebben en waardeer de ruggengraat aan vrijwilligers in onze samenleving als nooit tevoren.

Wees verantwoordelijk!

De opmerking 'daar ga ik niet over' mogen we nimmer horen uit de mond van een volksvertegenwoordiger of bestuurder van de Partij van de Arbeid. Nederland sterker en socialer maken doe je niet alleen op het specifieke beleidsterrein waar je formeel verantwoordelijk voor bent, maar juist ook daarbuiten. De simpele toets is onrechtvaardigheid: zie het, bestrijd het. Met alles wat je in je hebt.

